Variant Readings of the Dead Sea Psalms Scrolls against the Massoretic Text and the Septuagint Psalter

by PETER W. FLINT, Trinity Western University, Canada

This paper provides a complete listing of variant readings found in the Dead Sea Psalms scrolls[1] together with observations on the relationship between these manuscripts and the Septuagint Psalter (𝔊). It divides into four main sections: a brief description of Alfred Rahlfs' edition and his criteria for establishing preferred readings; comments on selected variants that are shared by specific Judaean manuscripts and the Septuagint over against other Psalms scrolls or the Massoretic Text (𝔐); the collation of variant readings; and a bibliography.

With respect to the relationship between the Psalms scrolls and the Greek Psalter, three factors will become evident in the discussion that follows. First, several Psalms scrolls and the Septuagint Psalter share distinctive readings in contrast to 𝔐, which strongly suggests that the translator used a *Vorlage* that sometimes differed from the text that is now preserved in 𝔐. Second, the Judaean scrolls support some Greek readings that were not adopted by Rahlfs as constituting the Old Greek of the Psalter but relegated to his Apparatus. Several of these readings occur in the Western, Mixed and Lucianic groups, which indicates that the criteria used for determining the Old Greek in *Psalmi cum Odis* may have to be reassessed or further refined. Finally, if textual affiliations are taken into account, it may be possible to identify specific Psalms scrolls that join certain Greek manuscripts in preserving a proto-Massoretic form, while other Psalms scrolls and Greek manuscripts represent different editions of the Psalter. This last suggestion, however, is very preliminary, since more definite results would require a thorough evaluation of variants in the Greek Psalter and their relationship to specific manuscripts in the Dead Sea corpus.

1. Rahlfs' Edition of the Septuagint Psalter

Since its first appearance in the year 1931, Alfred Rahlfs' *Psalmi cum Odis* has remained virtually unchanged. The second edition (1967) contained only a few corrections, mostly of a typographical nature,[2] and the third "unveränderte

[1] I.e. manuscripts discovered at Qumran and other sites in the Judaean desert.

[2] For examples, cf. P.L. Hedley's review ("Göttingen Investigation," 57–72) of the first edition.

Auflage" appeared in 1979. In establishing his text of the Septuagint Psalter, Rahlfs divides his manuscript sources into six main groups:[3]

Lower Egyptian: for example, B S Bo 2008
Upper Egyptian: for example, U 2013 Sa 1221 2017
Western: for example, R La^{R} La^{G}
Hexaplaric: for example, 2005 1098 Ga
Lucianic: for example, Z T Tht Sy He *ca.* 100 MSS in Holmes and Parsons
Mixed: for example, A 1219 55

Rahlfs' four principles or criteria for selection of the "Old Greek" or original Septuagint text are clearly presented in the *Prolegomena* to his edition:[4]

(a) When a reading is attested by the Lower Egyptian, Upper Egyptian and Western texts (i.e. the three most ancient groups), it is accepted as the Old Greek.
(b) When conflicting readings are attested among the three ancient text-groups, the reading that is equivalent to 𝔐 is selected.
(c) When the three older groups disagree with 𝔐, while the younger (Hexaplaric and Lucianic) groups support it, Rahlfs adopts the reading of the older groups as the Old Greek and regards the Hexaplaric and Lucianic readings as corrections towards the proto-Massoretic Text.
(d) In doubtful cases, Rahlfs accepts the reading of B′ (i.e. B and S) as constituting the Old Greek, but not B alone.

It is clear from these criteria that in establishing his OG readings of the Psalter, Rahlfs offers an eclectic text that disregards Lucianic manuscripts almost completely. Moreover, *Psalmi cum Odis* requires a thorough revision and updating, since it falls far short of the requirements for a proper critical edition.[5] Many Greek manuscripts were not included in his collations, some of which were available to Rahlfs, and others that have subsequently been discovered. Less than 100 manuscripts were collated for the critical edition, but Albert Pietersma recently estimated that *ca.* 1,200 Greek manuscripts of the Psalms are now available to scholars.[6] Two *desiderata* for a new critical edition are to: (a) thoroughly evaluate the Greek evidence not employed by Rahlfs, and (b) assess the relevance of the Dead Sea Scrolls for identifying the Old Greek of the Psalter.[7]

---

[3] *Psalmi cum Odis*, 6, 21–70.
[4] *Psalmi cum Odis*, 71–72.
[5] Cf. Jellicoe, *The Septuagint and Modern Study*, 297–98.
[6] "Ra 2110 (P. Bodmer XXIV)," 263.
[7] Cf. Flint, "Psalms from the Judaean Desert and the Septuagint Psalter," 205–207; "Psalters at Qumran," 201–202; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 230–31.

2. The Psalms Scrolls from the Judaean Desert

The Dead Sea Scrolls comprise almost 900 manuscripts written in Hebrew, Aramaic, and Greek,[8] of which over 200 are classified as "biblical scrolls,"[9] and constitute our earliest witnesses to the text of Scripture. Of all the works that have been identified in these writings, the Psalter is represented by the highest number of manuscripts: thirty-six from Qumran and three from other locations (see Table 1). These scrolls reveal several interesting features that are relevant for our understanding of the Psalms; for example, at least fifteen "apocryphal" Psalms or compositions are distributed among five Psalms manuscripts.[10] Seven of these were previously familiar to scholars,[11] while the other nine were unknown prior to the discovery of the Dead Sea Scrolls.[12] Another observation is that twelve manuscripts contain major variations in comparison with the 𝔐-150 and Septuagint Psalters. Differences in the *order* of Psalms alone appear in seven scrolls from Cave 4,[13] while variations in *content* (i.e. the inclusion of compositions not found in 𝔐 or 𝔊) occur in two from Cave 4 and another from Cave 11.[14] Differences in both *order* and *content* are present in two manuscripts from Cave 11.[15]

Table 1: The Psalms scrolls

(1) 1Q10 (or 1QPs^{a})	(6) 4Q83 (or 4QPs^{a})	(11) 4Q88 (or 4QPs^{f})
(2) 1Q11 (or 1QPs^{b})	(7) 4Q84 (or 4QPs^{b})	(12) 4Q89 (or 4QPs^{g})
(3) 1Q12 (or 1QPs^{c})	(8) 4Q85 (or 4QPs^{c})	(13) 4Q90 (or 4QPs^{h})
(4) 2Q14 (or 2QPs)	(9) 4Q86 (or 4QPs^{d})	(14) 4Q91 (or 4QPs^{j})
(5) 3Q2 (or 3QPs)	(10) 4Q87 (or 4QPs^{e})	(15) 4Q92 (or 4QPs^{k})

---

[8] Hartmut Stegemann previously indicated that "about 814 scrolls ... came to the museums" from Qumran ("Methods for the Reconstruction of Scrolls from Scattered Fragments," in Lawrence H. Schiffman [ed.], *Archaeology and History in the Dead Sea Scrolls. The New York University Conference in Memory of Yigael Yadin* [JSPSup 8; JSOT/ASOR Monographs 2; Sheffield: JSOT Press, 1990] 189–220, esp. 190, 208–209 n. 12). However, Stegemann has since pointed out that some manuscripts were listed together under a single Q number in certain editions, and now estimates the total number as closer to 900 (*Die Essener, Qumran, Johannes der Täufer und Jesus* [4th ed., Freiburg: Herder, 1994] 115). Martin Abegg (personal communication) arrives at a figure of 864 manuscripts for the Qumran material, which confirms Stegemann's higher estimate.

[9] Eugene Ulrich (Chief Editor of the Cave 4 Biblical Scrolls) suggests (personal communication) a number of "just on 200," while James VanderKam (*The Dead Sea Scrolls Today* [Grand Rapids: Eerdmans; London: SPCK, 1994] 30–31) estimates the number at 202 biblical scrolls, with 19 more found at other sites in the Judaean desert.

[10] 4QPs^{f}, 4Q522, 11QPs^{a}, 11QPs^{b}, 11QPsAp^{a}.

[11] Psalms 151A, 151B, 154, 155, the Cat[illegible]a (most likely forming a single Psalm with 136), David's Last Words (= 2 Sam 23:1–7), and Sirach 51:13–30.

[12] Apostrophe to Judah, Apostrophe to Zion, David's Compositions, Eschatological Hymn, Hymn to the Creator, Plea for Deliverance, three Songs Against Demons.

[13] 4QPs^{a}, 4QPs^{b}, 4QPs^{d}, 4QPs^{e}, 4QPs^{k}, 4QPs^{n}, and 4QPs^{q}.

[14] 4QPs^{f}, 4Q522, and 11QPsAp^{a}.

[15] 11QPs^{a} and 11QPs^{b}.

(16) 4Q93 (or 4QPs^{l})
(17) 4Q94 (or 4QPs^{m})
(18) 4Q95 (or 4QPs^{n})
(19) 4Q96 (or 4QPs^{o})
(20) 4Q97 (or 4QPs^{p})
(21) 4Q98 (or 4QPs^{q})
(22) 4Q98a (or 4QPs^{r})
(23) 4Q98b (or 4QPs^{s})
(24) 4Q98c (or 4QPs^{t})
(25) 4Q98d (or 4QPs^{u})
(26) 4Q98e (or 4QPs^{v})
(27) 4Q236 (or 4QPs89)
(28) 4Q522 (or Place Names)
(29) 5Q5 (or 5QPs)
(30) pap6Q5 (or pap6QPs)
(31) 8Q2 (or 8QPs)
(32) 11Q5 (or 11QPs^{a})
(33) 11Q6 (or 11QPs^{b})
(34) 11Q7 (or 11QPs^{c})
(35) 11Q8 (or 11QPs^{d})
(36) 11Q11 (or 11QPsAp^{a})
(37) 5/6ḤevPs
(38) MasPs^{a} (or M1039–160)
(39) MasPs^{b} (or M1103–1742)

What is the relevance of the Dead Sea Psalms scrolls for our understanding of the Septuagint Psalter? A proper study of the relationship between these two bodies of literature requires an assessment of all the similarities and differences between individual Hebrew and Greek manuscripts, which requires the identification of variant readings that are shared by specific Judaean scrolls and the Septuagint over against 𝔐. With a variant being defined as any disagreement between a Psalms scroll and (a) 𝔐, or (b) another Psalms scroll, hundreds of differences have emerged (see the collation in section 5 below). Many of these variants are of relevance to our understanding of the Septuagint Psalter, usually because they agree with specific Greek manuscripts against 𝔐. This area of research has not been explored in depth so far,[16] but the following proposals may facilitate comprehensive and systematic studies in the future. After providing representative listings by category of variant readings that are relevant to the Greek Psalter, I will comment on the significance of these variants for determining the *Vorlage* for the Old Greek of the Psalter.

3. Representative Listing of Variants in Three Categories

Many of the Psalms scrolls share common readings with the Septuagint text or other Greek manuscripts. These may be conveniently classified under three main categories, with one or two examples illustrative of each. Following each listing, an evaluation is offered as to whether the specified Hebrew readings were present in the *Vorlage* of the Septuagint Psalter, or whether these agreements between the Judaean and Greek texts are due to other factors. Any such evaluation must be made with reference to translation technique, which for the Septuagint Psalter may be described as fairly literal and non-idiomatic – not slavishly literal or wooden.[17]

[16] In his Cornell edition of 11QPs^{a} (1967), James Sanders drew attention to three variants that exhibit agreements with readings found in the Septuagint (*Dead Sea Psalms Scroll*, 159). Further observations have been offered by Johann Cook, "On the Relationship between 11QPs^{a} and the Septuagint," 107–30; and P. Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 208–212; "Psalters at Qumran," 203–207; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 232–36.

[17] Cf. P. Kyle McCarter, *Textual Criticism*, 92. According to some scholars, theological exegesis on the part of the translator is evident in certain cases; note the title of S. Olofsson's book, *God is My Rock. A Study of Translation Technique and Theological Exegesis in the Septuagint*.

3.1 Agreements against 𝔐 in minor details[18]

LXX	MT	
		(a) Verbal changes in number
34:16	35:16	חרקו 4QPs^a; cf. 𝔊 (*ἔβρυξαν*)] חרק 𝔐
		(b) Verbal changes in mood
118:71	119:71	עניתני 11QPs^a 𝔐^{ms} 𝔊 (*ἐταπείνωσάς με*)] עֻניתי 𝔐
		(c) Verbal differences in person
36:36	37:36	אעבור 4QpPs^a 𝔊 (*καὶ παρῆλθον*; > *καί* (𝔊^{2013})] ויעבר 𝔐
		(d) Imperative instead of imperfect
70:2	71:2	הצילני 4QPs^a 𝔊 (*ῥῦσαί με*)] תצילני 𝔐
		(e) Differences in tense
108:31	109:31	עמד 11QPs^a 𝔊 (*παρέστη*)] יעמד 𝔐
		(f) Nominal changes in number (singular or plural)
118:160	119:160	דבריכה 11QPs^a 𝔐^{ms} 𝔊 (*τῶν λόγων σου*)] דברך 𝔐
		(g) Construct plural instead of absolute singular forms
142:5	143:5	במעשי 11QPs^a 𝔐^{mss} 𝔊 (*ἐν ποιήμασιν*) *σ′*] במעשה 𝔐
		(h) Addition of syndeton
103:22	104:22	ויאספו 4QPs^d 11QPs^a(ויאספון) 𝔊 (*καὶ συνήχθησαν*)] יאספון 𝔐
		(i) Omission of syndeton
37:21	38:21	משלימי 4QPs^a 𝔊 (*οἱ ἀνταποδιδόντες*)] ומשלְמי 𝔐
		(j) Addition or omission of suffixes
124:4	125:4	בלב 4QPs^e 11QPs^a 𝔊 (*τῇ καρδίᾳ*)] בלבותם 𝔐
		(k) Omission of particles
118:108	119:108	רצה 11QPs^a 𝔐^{mss} 𝔊$^{S\ R''}$(*εὐδόκησον*)] רצה־נא 𝔐𝔊$^{L''A''}$(*εὐδόκησον δή*)
		(l) Change of preposition
106:41	107:41	בעני 4QPs^f 𝔊$^{R^{corr}\ 55}$ (*ἐν πτωχίᾳ*), cf. v 10] מעוׄני 𝔐𝔊 (*ἐκ* [*ἀπὸ* 𝔊^R] *πτωχείας*)
		(m) Addition of preposition
103:5	104:5	לעלׄםׄ 4QPs^l 𝔐^{mss} 𝔊 (*εἰς τὸν αἰῶνα*)] עולם 𝔐
		(n) Addition or omission of the article
139:3	140:3	כול היום 11QPs^a 𝔐^{mss} 𝔊 (*ὅλην τὴν ἡμέραν*)] כל יום 𝔐

Evaluation: Few if any of the Hebrew readings listed with 𝔊 in these examples were present in the translator's *Vorlage*, since the Psalms were not translated in an extremely literal manner. In some cases, readings that are common to specific scrolls and the Greek Psalter may be coincidental; in others the translator most likely used a Hebrew text like the one now preserved in 𝔐 but did not select literal equivalents for reasons of style or inner-Greek considerations. In the case of verbal forms, for example, it is often difficult to determine the tense of the Hebrew verb that lay before the translator.[19] Thus under example (d), in Ps

---

[18] See Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 208–209; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 232–34.

[19] Thus the example provided in (e) is not certain; cf. Barr, "Translators' Handling of Verb Tense," 381–403; Voitila, "What the Translation of Tenses Tells," 183–96; Sailhammer, *Translational Technique of the Greek Septuagint.*

70:2 [71:2] the Greek form *ῥῦσαί με* may be translating the imperative הצילני (= 4QPs^{a}), but could also be translating the imperfect תצילני (= 𝔐).[20]

3.2 Agreements against 𝔐 in more significant aspects[21]

LXX	MT	
		(a) Substitutions of verbal or nominal root
21:17	22:17	כארו 5/6ḤevPs 𝔐^{mss} 𝔊 (*ὤρυξαν*)] כארי 𝔐; כרו 𝔐$^{mss, edd}$
48:13	49:13	יבין 4QPs^{c} 𝔊 (*συνῆκεν*; cf. v 21)] ילין 𝔐
128:3	129:3	רשעים 11QPs^{a} 𝔊 (*οἱ ἁμαρτωλοί*)] חרשים 𝔐 *α′ σ′*
		(b) Addition of superscripts or *Halleluyahs*
32:1	33:1	לדויד שיר מזמור 4QPs^{q}; cf. 𝔊 (*τῷ Δαυιδ*) *ε′*; pr. *ψαλμός* 𝔊$^{L''A'}$] > 𝔐; cj. c Ps 32 𝔐^{mss}
103:1	104:1	לדויד 11QPs^{a} 4QPs^{e}(?) 𝔊 (*τῷ Δαυιδ* pr. [*L*^{pau} add.] *ψαλμός* *L*$^{a'}$ [non He])] > 4QPs^{d} 𝔐
		(c) Addition of phrases or strophes
144:13^{fin}	145:13^{fin}	נאמן אלוהים בדבריו וחסיד בכול מעשיו 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken #142) 𝔊 (*πιστὸς κύριος ἐν* [+ *πᾶσιν* = בכול* 𝔊$^{RL'' 1219^{s'}}$] *τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ*)] > 𝔐 *α′ θ′ σ′ ε′ ς′ Ἑβρ′*
		(d) Verse-division
101:24–25	102:24–25	v 24b: קצר ימי אמר אלי 4QPs^{b} 𝔊 (*τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου ἀνάγγειλόν μοι*)] 24b–25 קצר ימי: אֹמַר אֵלִי 𝔐
		(e) The Divine Name
118:68	119:68	טוב אתה אדוני 11QPs^{a} 𝔊 (*κύριε*)] טוב אתה 𝔐 (> אדוני)
137:1	138:1	אודכה יהוה 1° 11QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*ἐξομολογήσομαί σοι, κύριε*)] אודך 𝔐 (> יהוה)
		(f) Translation on the basis of word-sound (onomatopoeia)
87:16	88:16	[א]פורה 4QPs^{s} 𝔊 (*ἐξηπορήθην*); cf. Isa 24:19 𝔐𝔊] אפונה 𝔐
		(g) Agreement regarding the end of the Psalter
Ps 151	–	11QPs^{a}[151AB] 𝔊] Ps 150 ends Psalter 𝔐

Evaluation: Several of these examples provide strong evidence for a *Vorlage* that differs from 𝔐. Although some readings may be due to Greek style or translation technique, most are sufficiently distinctive to confirm the existence of an underlying Hebrew text that reads differently from 𝔐. For example, both 11QPs^{a} and the Septuagint Psalter end with the autobiographical Ps 151. Long before the discovery of the Dead Sea Scrolls, H. B. Swete claimed there to be "no evidence that [Ps 151] ever existed in Hebrew."[22] But 11QPs^{a} now provides striking evidence that Hebrew copies of this Psalm were circulating in Palestine around the turn of the Common Era. Another example is found in Ps

---

[20] Anssi Voitila writes: "In Ps 71:2 I would argue that the translator's *Vorlage* read the imperfect. [In the Pentateuch] the translators not infrequently use Greek imperatives as a translation equivalent for Hebrew imperfects, … usually in 'commanding contexts,' which is the case in this verse."

[21] See Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 209–10, 216; *Dead Sea Psalms Scrolls,* 234–35.

[22] Swete, *Introduction to the Old Testament in Greek*, 253.

144:13 [Heb 145:13], where the *nun* verse of this acrostic poem occurs in almost identical forms in 11QPs^{a} and 𝔊, but is missing in 𝔐.

3.3 Agreements with other Greek manuscripts against 𝔐 and 𝔊[23]

LXX	MT	
68:18	69:18	**אֹל** 4QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*μή*, i.e. 𝔊$^{\text{-B(A etc.); > 18a B*}}$)] **ואל** 𝔐𝔊^{B} (2° manu)
103:3	104:3	**מקרה** 4QPs^{d} 𝔊^{55}(*στεγάζων*)] **המקרה** 𝔐𝔊 (*ὁ στεγάζων*)
106:36	107:36	**ערי** 4QPs^{f} 𝔊$^{\text{R'}L\text{''A'}}$(*πόλεις*)] **עיר** 𝔐𝔊 (*πόλιν* 𝔊$^{\text{S'}}$)
106:41	107:41	**בעני** 4QPs^{f} 𝔊$^{\text{Rcorr55}}$(*ἐν πτωχίᾳ*); cf. v 10] **מעוני** 𝔐𝔊 (*ἐκ πτωχείας* [*ἀπὸ πτωχείας* 𝔊^{R}])
113:25	115:17	**לוא מתים** 4QPs^{e} 𝔊$^{L\text{pau}}$(*οὐχὶ νεκροί*)] **לא המתים** 𝔐𝔊 (*οὐχ οἱ νεκροί*; i.e. 𝔊$^{-L\text{mss}}$)
118:49	119:49	**דבריכה** 11QPs^{a} 𝔊$^{L'\ \text{He}}$(*τῶν λόγων σου*) *θ' σ'*] **דבר** 𝔐 *α'*, **דברך** 𝔊 (*τὸν λόγον σου*); = **דברי** *σ'*
118:137	119:137	**וישרים** 11QPs^{a} 𝔊$^{L'\text{A'}}$(*καὶ εὐθεῖς*)] **וישר** 𝔐𝔊 (i.e. *καὶ εὐθής* 𝔊$^{\text{S' R'' T 1219}}$ Sa Ga)
129:5	130:5	**לדברו** 11QPs^{a} 𝔐^{ms} 𝔊$^{\text{S 2017(vid.; non Sa)}}$(*εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ*)] **ולדברו** 𝔐(**־ריו** 𝔐^{ms}) *α'*, **ולדברך** 𝔐^{mss} 𝔊 (*εἰς τὸν λόγον σου*; > copula)
134:21	135:21	**יברככה** 11QPs^{a} (cf. Ps 134:3) 𝔊^{R}(*εὐλογήσει σε*)] **ברוך** 𝔐𝔊 (*εὐλογητός*)
135:4	136:4	**נפלאות** 11QPs^{a} 𝔊$^{\text{Sa-2017}}$(*θαυμάσια*)] **נפלאות גדלות** 𝔐𝔊 (*θαυμάσια μεγάλα*)
135:15	136:15	**נער** 11QPs^{a} 𝔊^{A}(*τῷ ἐκτινάξαντι*)] **ונער** 𝔐𝔊 (*καὶ ἐκτινάξαντι*)
150:1	150:1	**הללו אל** 11QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊$^{L\text{pau}}$] pr. **הללו יה** 𝔐𝔊 (*Ἀλληλουϊά*); + *Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου* 𝔊$^{L\text{pau}}$(cf. 145[146]:1; 146[147]:1, etc.)

Evaluation: These examples indicate that the Dead Sea scrolls sometimes contain readings that do not concur with 𝔐 or 𝔊, but have equivalents in other Greek manuscripts that were not accepted by Rahlfs as containing the OG for these entries. This does not mean that, because certain readings not adopted by Rahlfs occur in certain Greek manuscripts and Qumran scrolls, they were necessarily present in the OG. But it does indicate that such readings are often very ancient, and should not be summarily dismissed as secondary or inferior. The Psalms scrolls remind us that many readings that were relegated by Rahlfs to his Apparatus should be seriously considered for determining the original Greek text of the Psalter. Our representative listing of variants suggests that the following categories may sometimes preserve the OG: the Western group (106:36; 134:21); the mixed group (68:18; 103:3; 106:36; 106:41; 118:137; 135:15); and the Lucianic group (106:36; 113:25; 118:49; 118:137; 150:1). The last of these is rather surprising, since Rahlfs tended to disregard Lucianic manuscripts for determining the OG. It may be noted, however, that even he

[23] Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 210–11, 217; *Dead Sea Psalms Scrolls,* 235–36.

sometimes felt constrained to base his critical text on Lucianic readings. Three examples are at Psalms 15:8 (*προωρώμην*; cf. *προορώμην* B′ U L^{pau} Z A″); 32:15 (*εἰς*; > B′ U R A’); 39:3 (*ἰλύος*; cf. *ὕλεως* B′ 2013 R THe* A″); and 68:3 (*ἰλύν*; cf. *ὕλην* B″ $L^{pau'}$ He 1219’).[24]

4. Introduction to the Collation

The collation below contains all the variants that occur in the thirty-nine Psalms scrolls and seven other documents from the Judaean Desert (including the Psalms *pesharim*). These collations will enable scholars to assess the textual nature of individual scrolls and to explore relationships between specific Psalms scrolls, 𝔐 and 𝔊. For published material, variant readings were obtained mainly from the preliminary or final editions of Dead Sea Scrolls. For unpublished material, photographs were consulted wherever possible. Transcriptions and collations were also provided by the respective DJD editors preparing Psalms manuscripts from Cave 4 (Skehan, Ulrich, Flint), from Cave 11 (earlier van der Ploeg, now García Martínez, Tigchelaar, van der Woude), and from Naḥal Ḥever (earlier Greenfield, now Flint).[25]

Criteria for Determining Variants. A variant is defined as any disagreement between one of the Dead Sea Psalms scrolls with either 𝔐 or another Psalms scroll. While the Versions (𝔊, La, 𝔖, 𝔗, and 𝔙) do not feature in the actual determination of variant readings, the reading of 𝔊 is often included in the collations because of the importance of the Greek Psalter.

OrthographicVariants. Orthographic differences are not included in the collations, except in the following cases: (a) Where an entry may also qualify as a variant, in which case it is followed by [VAR or ORTH] or, in more difficult cases, by [VAR and ORTH?]. (b) When the original reading (denoted by the siglum *) has been corrected to a different orthographic form.[26]

Signs, Sigla, Format. The sigla used in these collations are generally in accordance with *BHS*, *Septuaginta X. Psalmi cum Odis,* and the DJD series. The format enables readers to identify with precision the following items for any reading: the scriptural reference, the manuscript, relationship to the corresponding reading in other scrolls (if any), relationship to 𝔐, and relationship to 𝔊.

Division of Material. The collations conveniently divide into five main sections: Book I (Psalms 1–41 [Greek 1–40]); Book II (42–72 [41–71]); Book III

---

[24] See Hedley, “Göttingen Investigation,” 70; Flint, “Psalms from the Judaean Desert,” 211, 217; and *Dead Sea Psalms Scrolls,* 236.

[25] The collation that appears in my book (*Dead Sea Psalms Scrolls*, pp. 86–116 [see Bibliography]) is more detailed by also providing fragment, column and line numbers, which entails separate entries for each manuscript that is cited.

[26] These cases are included because the issue of why and how a manuscript has been corrected is of interest to many scholars.

(73–89 [72–88]); Book IV (90–106 [89–105]); and Book V (107 to 150 [106–150]). A final section treats those compositions that are lacking in 𝔐 but are present in certain Psalms scrolls. Virtually all this material is also absent from 𝔊, but one composition (Ps 151) is common to both 𝔊 and 11QPs[a].

5. Collation of Variants

5.1 Book I: Psalms 1 to 41 (Greek 1 to 40)

2:3	מֹוסדרות[ימו] 11QPs[c]] מוסרותימו 𝔐𝔊
2:4	אדוני 11QPs[c]] אדני 𝔐[L]; יהוה ℭ𝔐[mss]; > 𝔐[A]; *καὶ ὁ κύριος* 𝔊
5:9–10	א∘∘∘ 4QPs[a]] כי אין 𝔐𝔊; אין[4QPs[s]
5:11	הֿאֿשימו 4QPs[a]] האשימם 𝔐𝔊
5:13	בצנה 4QPs[a]] כצנה 𝔐𝔊
7:9	אל 11QMelch] יהוה 1° 𝔐𝔊 (*κύριος*)
9:5	ושבתה 11QPs[c]] ישבת 𝔐𝔊
9:5	שפטתה 11QPs[c]] שופט 𝔐𝔊
11:2	ויכינו 4QCatena A] כננו 𝔐𝔊
11:2	חצים 4QCatena A 𝔊 (*βέλη*)] חִצָּם 𝔐
12:6	[אל צדי]קֿיֿם אשיֿ[ת] 11QPs[c]] אשית 𝔐𝔊; אֹשית[ ] 5/6ḤevPs
12:7	עיל לארץ[11QPs[c]] בעליל לארץ 5/6ḤevPs 𝔐 ; *δοκίμιον τῇ γῇ* 𝔊
12:8	זה 11QPs[c]] זו 𝔐
13:2	פניכה 4QCatena A] את־פניכה 𝔐
13:3	אשיתה 4QCatena A] אשית 𝔐 [VAR or MORPH?]
14:1	]עולהֿ[11QPs[c]] עלילה 𝔐; עול 𝔐[ms]
14:5	שֿמֿהֿ 11QPs[c]] שם 𝔐𝔊
15:3	[לא ע]שה ... [על קרבו] 5/6ḤevPs (2 hemistichoi)] pr. לא רגל על לשנו 𝔐𝔊 (3 hemistichoi)
17:1	ל[תפלתי] 4QCatena A] תפלתי 𝔐𝔊 (*τῆς προσευχῆς μου*)
17:7	מתֹ[קוממים] 8QPs (haplography? cf. DJD III, p. 148)] ממתקוממים 𝔐𝔊
17:9	זה 11QPs[c]] זו 𝔐 (cf. Ps 62:12); *τῶν* 𝔊 [16:9]
17:9	דרשֿ[וני] 11QPs[c]] שדוני 𝔐𝔊 (*ταλαιπωρησάντων με*)
17:11	גרשוני (piel) 11QPs[c] 𝔊 (*ἐκβάλλοντές με*)] אַשֻּׁרֵינוּ 𝔐; אשרוני 𝔐[ms]; prp. ־ימו or יְשָׁרוּנִי *BHS*
17:13	[פ]לט 11QPs[c]] פלטה 𝔐
17:14	ממוֹת[ים]מֿיֿד[כה] 11QPs[c]] ממתים ידך 𝔐; *ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς χειρός σου* 𝔊
17:14	בחייהֿ[ם] 11QPs[c] 𝔊 (*ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν*)] בחיים 𝔐
18:2	רחמֿ[(prb רחמתיכה, v. d. Ploeg) 11QPs[c]] ארחמך 𝔐𝔊 > 2 Sam 22:2 𝔐𝔊
18:4	אקראה 11QPs[c]] אקרא 𝔐 and 2 Sam 22:4 𝔐; *ἐπικαλέσομαι* 𝔊 and 2 Sam 22:4 𝔊
18:4	ומאויבי 11QPs[c] 2 Sam 22:4 𝔐(ומאיבי)] ומן איבי 𝔐 [VAR and ORTH]
18:12	[ח]שכות 11QPs[c]] חֶשְׁכַת 𝔐; חַשְׁרַת 𝔐[ms] 2 Sam 22:12 𝔐 (*hapax*); *σκοτεινόν* 𝔊; *σκότος* 2 Sam 22:12 𝔊[ms]]חֿ 8QPs [VAR and ORTH]
18:16	[מוסד]יֿ (masc.) 11QPs[c]] מוֹסדֿוֿ[ת] (fem.) 4QPs[c] 𝔐(מוסדות)
18:16–17	ישל[ח] (v 17a?) 11QPs[c]] מגערתך (v 16c) 𝔐𝔊 (tr. stichs 16cd and 17ab?)

18:17 [וִיקָּחֵ]ני 11QPs^{c}] יקחני 𝔐𝔊
19:7 [מ]קְּצי 11QPs^{c}] מקצה 𝔐𝔊 [VAR and ORTH(?)]
19:8 [תור]וֹת 11QPs^{c}] תורת 𝔐𝔊
22:5 תפלטמו 5/6ḤevPs] ותפלטמו 𝔐
22:15 נ[מ]ש 4QPs^{f}] נמס 𝔐 [VAR and ORTH]
22:16 מֹדבש 4QPs^{f}] מדבק 𝔐𝔊
22:16 עפר 4QPs^{f}] ולעפר 𝔐𝔊
22:16]שופטֹ 4QPs^{f}] תשפתני 𝔐; κατήγαγές με 𝔊 (-γαγεν 𝔊^{ms})
22:17 כארו 5/6ḤevPs 𝔐^{mss} 𝔊 (ὤρυξαν)] כארי 𝔐; כרו 𝔐$^{mss, edd}$
26:11 והחֹיני (vid.) 4QPs^{r} (√ חיה)] וְחָנֵּנִי 𝔐𝔊 (√ חנן)
30:9 י[הוה] 2° 4QPs^{r} 𝔐^{mss}] אדני 𝔐; = אלהי 𝔊
30:10 לשחת 4QPs^{r}] אל שחת 𝔐
30:11 וי[חנני] 4QPs^{r}] וחנני 𝔐; καὶ ἠλέησέν με 𝔊
31:6 פדית 5/6ḤevPs] פדיתה 𝔐
33:1 pr. Ps 31 4QPs^{a} 4QPs^{q}] pr. Ps 32 𝔐𝔊 [31]; cj. Ps 33 c. Ps 32 𝔐^{mss} (cf. 𝔊^{mss})
33:1 לדויד שיר מזמור 4QPs^{q}] > 𝔐; τῷ Δαυιδ 𝔊; cj. c. 32 𝔐^{mss}
33:7 [תהומות] שׂם המים] נצבו כמו]נוֹד 4QPs^{q} (gloss on 33:7? [vid.]; cf. 78:13, Exod 15:8)] תהומות 𝔐𝔊 (ἀβύσσους)
33:8 יראו 4QPs^{q}] ייראו 𝔐; φοβηθήτω 𝔊; ו[4QPs^{a} [VAR and ORTH]
33:9 והיה 4QPs^{q}] ויהי 𝔐𝔊 (καὶ ἐγενήθησαν)
33:12 והיה אלוהו 4QPs^{q}] יהוה אלהיו 𝔐𝔊
33:14 [תב]ל (vid.) 4QPs^{q}; cf. 𝔊 v 8 (τὴν οἰκουμένην)] הארץ 𝔐𝔊 (τὴν γῆν)
35:8 [ש]ואה 4QPs^{q}(?)] בשואה 𝔐𝔊 (καὶ ἐν τῇ παγίδι)
35:15 נספו 4QPs^{q}] נאספו 𝔐[VAR and ORTH]
35:15 תכים [< ונכים?] 4QPs^{q}] נכים 𝔐 (√ נכה); μάστιγες 𝔊
35:15]נאספו◦ 4QPs^{a}] ונאספו נאספו 𝔐𝔊; נספו [4QPs^{q}
35:16 חרקו עלי 4QPs^{a} 𝔊 (ἔβρυξαν ἐπ' ἐμέ)] חָרֹק עלי 𝔐
35:16 שנים 4QPs^{a}] שנימו 𝔐; 𝔊 (τοὺς ὀδόντας αὐτῶν)
35:17 אדוני 4QPs^{a*} (cf. 38:16, 23)] אדני 4QPs$^{a\ corr}$ 𝔐 [ORTH, but CORR]
35:20 ואל 4QPs^{a} (cf. n. 20^{a} in *BHK*)] ועל 𝔐𝔊
35:27 [ה]חפצי (2°) 4QPs^{a} 𝔊 (οἱ θέλοντες)] החפץ 𝔐
36:5 ה\יתיצב [ב]כל (דרך) = ;𝔐 יתיצב על (דרך)] 4QPs^{a} יתיעץ כול (דרך) 𝔊 (παρέστη πάσῃ ὁδῷ). 4QPs^{a} may be corrupted from יתיצב על כל(דרך).
36:6 מהשמים 4QPs^{a}] בהשמים *sic!* 𝔐; = בש' 𝔐^{mss} 𝔊 (ἐν)
36:7 בה תושיע 4QPs^{a}] תושיע 𝔐𝔊
37:7 ואל תחר 4QpPs^{a}] אל תתחר 𝔐; μὴ παραζήλου 𝔊 (asyndeton 𝔐𝔊) [VAR and ORTH?]
37:8 ואל \ תחר 4QpPs^{a}] אל תתחר; μὴ παραζήλου 𝔊 [VAR and ORTH?]
37:10 ואתבוננה 4QpPs^{a}] והתבוננת 𝔐𝔊
37:13 [יה]וה 4QpPs^{a}] אדני 𝔐; ὁ δὲ κύριος 𝔊
37:13 בא 4QpPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken); cf. Jer 50:27; Ezek 21:30, 34] יבא 𝔐𝔊
37:14 וידרוכו 4QpPs^{a} = ἐνέτεινον 𝔊^{mss}(?)] ודרכו 𝔐; ἐνέτειναν 𝔊
37:14 לפיל 4QpPs^{a} (elision of ה; cf. Mishnah?)] להפיל 𝔐 [ORTH and VAR?]
37:14 ולטבוח 4QpPs^{a}] לטבוח 𝔐𝔊
37:15 וקשתותיהם 4QpPs^{a}] וקשתותם 𝔐 [VAR and ORTH?]
37:17 אזרוע[ות] 4QpPs^{a} (rare form *aleph prosthêtique*; cf. Jer 32:21; Job 31:22†)] זרועות 𝔐
37:19 רעב 4QpPs^{a}] רעבון 𝔐 (rare; cf. Gen 42:19, 33)

37:20 פשר[ו] 4QpPs^{a*} (> 20aβ and bα)] pr. ואוהבי יהוה כיקר כורים 4QpPs$^{a\ corr}$ 𝔐(ואיבי יהוה כיקר כרים) 𝔊 (has both 20aβ and bα; cf. DJD V, p. 48)
37:20 ואוהבי 4QpPs$^{a\ corr}$] ואֹיְבי 𝔐𝔊 (*οἱ δὲ ἐχθροί*) [VAR and ORTH]
37:20 כורים 4QpPs$^{a\ corr}$] כָּרִים 𝔐 (cf. Ps 65:14; Isa 30:23†); *καὶ ὑψωθῆναι* (= וּכְרוּם) 𝔊 [VAR and ORTH]
37:20 כעשן 4QpPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔊 (*ὡσεὶ καπνός*)] בעשן 𝔐
37:23 בכׄוׄלׄ דׄרכו 4QpPs^{a}] ודרכו 𝔐𝔊 (> בכול)
37:25 וגם 4QpPs^{a} 𝔐^{mss}; cf. 𝔊 (*καὶ γάρ*)] גם 𝔐
37:28 [עֲוָ]לִים לעו[ל]ם נשמדו 4QpPs^{a} (ע-strophe, cf. 𝔊 (*ἄνομοι δὲ ἐκδιωχθήσονται*), DJD V, p. 49] לעולם נשמרו 𝔐
37:33 וּבהשפטו(?) 4QpPs^{a*} (partly erased *waw;* cf. DJD V, p. 49)] בהשפטו 4QpPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊
37:35 מתׄעׄ[4QpPs^{a}] ומתערה 𝔐; *καὶ ἐπαιρόμενον* = וּמִתְעַלֶּה 𝔊
37:36 אעבור 4QpPs^{a} 𝔊 (*καὶ παρῆλθον*; > *καί* 𝔊^{ms})] ויעבֹר 𝔐 [VAR and ORTH]
37:36 על פ[ניו והנה] 4QpPs^{a}] והנה 𝔐𝔊
37:38 יחד 4QpPs^{a}] יחדו 𝔐
37:40 וימלטם ויפלטׄםׄ 4QpPs^{a}] ויפלטם יפלטם 𝔐; *καὶ ῥύσεται ... καὶ ἐξελεῖται* 𝔊
38:9 נפׄוא◦[4QPs^{a}] נפוגותי 𝔐; *ἐκακώθην* 𝔊
38:10 נסתר 4QPs^{a}] נסתרה 𝔐
38:12 [מנ]גד) רעי ומיודׄ[עי] 4QPs^{a} (cf. Ps 88:19; Job 19:13–14)] נגעי יעמדו (ורעי מנגד) 𝔐; *καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν* 𝔊 (= ורעי מנגד נגעו ועמדו [vid.])
38:16 אדני אתה תענני 4QPs^{a}] אתה תענה אדני 𝔐(ר' 𝔐^{mss}) 𝔊
38:16–17 כי אלהׄי] 4QPs^{a}] אלהי ^{17}כי 𝔐𝔊
38:17 יגדילו 4QPs^{a}] הגדילו 𝔐𝔊
38:19 כה 4QPs^{a}] כי 𝔐𝔊
38:19 עׄונתי 4QPs^{a}] עוני 𝔐𝔊
38:19 מׄן חׄטׄאותי 4QPs^{a}] מחטָאתי 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
38:20 חׄנם 4QPs^{a} (cf. 35:[illegible]; 69:5; note 20^{a} in *BHS*)] חיים 𝔐𝔊
38:20 שקׄרי 4QPs^{a} [suffix?]] שקר 𝔐𝔊
38:21 משלימי 4QPs^{a} 𝔊 (*οἱ ἀνταποδιδόντες*)] ומשַׁלְּמי 𝔐𝔊^{ms}(+ *μοι*) [VAR and ORTH]
38:21 רׄעׄהׄ תחת טובה 4QPs^{a*} 𝔐𝔊] תחת טובה 4QPs$^{a\ corr}$
38:21 [יׄ]שסני 4QPs^{a}] ישטנוני 𝔐𝔊
38:21 דבר 4QPs^{a}] רדופי 𝔐; רדפי 𝔐^{q} = 𝔐^{mss}; cf. 𝔊
38:22 אלהׄ[4QPs^{a} (transposed?)] יהוה אלהי 𝔐𝔊
38:23 חישה 4QPs^{a} (cf. 71:12 [חישה 𝔐^{k}])] חושה 𝔐; cf. 71:12 (חושה 𝔐^{q}) and 70:6
38:23 לי לעזרתי 4QPs^{a}] לעזרתי 𝔐𝔊 (> לי)

5.2 Book II: Psalms 42 to 72 (Greek 41 to 71)

44:8 מ[שנאינו] 4QPs^{c}] ומשנאינו 𝔐𝔊
45:2 ולשוני 4QpPs^{a}] לשוני 𝔐𝔊
45:6–7 [המלך אל] 11QPs^{d}] המלך 𝔐𝔊
48:5 מלכׄ[4QPs^{j}; cf. 𝔊^{mss} = מלכי ארץ (cf. 2:2 and 72[71]:11)] המלכים 𝔐𝔊
49:9 וחלו◦[4QPs^{j}] וחדל 4QPs^{c}(וׄחדלׄ) 𝔐; *καὶ ἐκόπασεν* [v10] 𝔊 = 𝔐?

49:10	ולא \ [יראה] 4QPs^{c} 𝔐^{mss}] לא יראה 𝔐𝔊^{mss}; ὅτι οὐκ ὄψεται = כי לא(?) 𝔊
49:13	יבין 4QPs^{c} 𝔊 (συνῆκεν; cf. v 21)] ילין 𝔐
50:21	אֹיות *sic!* 4QPs^{c}] היות 𝔐; ἀνομίαν = הַוֹּת(?) 𝔊
51:4	הרבה hif. imper. form 4QPs^{c} 4QPs^{j} 𝔐] הרב apocopated form 𝔐$^{q\ mss}$; ἐπὶ πλεῖον 𝔊
52:7	החיים 4QPs^{c}] חיים 𝔐
52:8	עליו 4QPs^{c} 𝔊^{mss}] ועליו 𝔐𝔊
52:11	ואֹודך 4QPs^{c}] אודך 𝔐𝔊
52:11	חסידך 4QPs^{c} 𝔐^{mss}] חסידֶיך 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
53:4	כול[4QPs^{a} 𝔊 (πάντες); cf. 14:3 (הַכֹּל)] כֻּלּוֹ 𝔐
53:5	קרא 4QPs^{a}] קראו 𝔐𝔊
53:7	ביום ציון 4QPs^{a}] מציון 𝔐𝔊
56:4	וֹיום 4QPs^{a}] יום 𝔐𝔊 (ἡμέρας); cf. ביום v 10
57:1	מלפני 1QpPs (cf. 1 Sam 8:18)] מפני 𝔐; ἀπὸ προσώπου 𝔊 [ORTH, VAR, PHONETIC?]
60:8//108:8	אמדדה 4QpPs^{a}] אמדד 𝔐; διαμετρήσω 𝔊
66:16	ושמעו 4QPs^{a}] שמעו 𝔐𝔊
67:6	וידוכה] 4QPs^{a}] יודוך 1° 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
67:8	יברכוכה 4QPs^{a}] יברכנו 𝔐𝔊
68:16	ז[ה הר] 11QPs^{d}] הר 2° 𝔐𝔊
68:31	גערֹת 1QpPs] גער 𝔐𝔊
69:3	בין (or בון?) 4QPs^{a}] בִּיוֵן 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
69:3	אין 4QPs^{a}] ואין 𝔐𝔊
69:3	שבולת 4QPs^{a}] ושבֹלת 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
69:4	כליו 4QPs^{a}] כָּלוּ 𝔐 [VAR and ORTH?]
69:4	שני 4QPs^{a}] עיני 𝔐𝔊
69:4	בחיל 4QPs^{a}] מְיַחֵל 𝔐; = מֵיחַל (or מִיחֵל *BHS*) 𝔊
69:4	לאלהי יש[ראל] 4QPs^{a} (cf. v 7; לאלהי ישעי Mic 7:7)] לאלֹהָי 𝔐𝔊
69:5	משערי 4QPs^{a}] משערות 𝔐
69:6	לוא לויתי 4QPs^{a}] לאִוַּלְתִּי 𝔐𝔊
69:7	[יב]ושו 4QPs^{a}] + בי 𝔐𝔊
69:7	[אל\י]כֹלמו 4QPs^{a}] אל יכלמו בי 𝔐𝔊
69:9	מי זר 4QPs^{a}] מוזר hof. partic. 𝔐𝔊
69:9	נֹכרי 4QPs^{a}] ונכרי 𝔐𝔊
69:11	ואך 4QPs^{a}] ואבכה 𝔐; 𝔊$^{mss\ edd}$ καὶ συνέκαμψα = ואכף, cf. 57[56]:7 (*BHS* ^{app} = וָאַדְכֶּה or וָאֶעֱנֶה?); 𝔊^{mss} καὶ συνεκάλυψα = ואכסה (or inner Greek corruption?)
69:12	ותהי 4QPs^{a} (cf. v 11)] ואהי 𝔐𝔊
69:13	[י]שיחו 4QPs^{a}] + בי 𝔐 (cf. v 7 [2x]); = בי ישיחו(?) 𝔊
69:13	בי וֹנגנֹו 4QPs^{a}] ונגינות 𝔐; = ובי נגנו 𝔊
69:14	למה 4QPs^{a}] לך 𝔐𝔊
69:14	עתה 4QPs^{a}] עֵת 𝔐𝔊
69:15	[ו]אֹל אטבעֹ[ה] ויקחני גדלי 4QPs^{a}] ואל אטבעה 𝔐𝔊 (> ויקחני גדלי)
69:15	[הצ]ילני 2° 4QPs^{a}] אנצלה 𝔐𝔊
69:15	מעמקי 4QPs^{a}] וממעמקי 𝔐(cf. Ps 130:1); 𝔊 (sg. καὶ ἐκ τοῦ βάθους)
69:16	תֹטבעני 4QPs^{a}] תבלעני 𝔐𝔊
69:16	פי 4QPs^{a}] פיה 𝔐𝔊
69:17	ענני 4QPs^{a}] + יהוה 𝔐𝔊

69:17 כטוב חסדכה 4QPs^{a} (cf. *BHS* note 17^{a-a})] כי טוב חסדך 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
69:18 אֹל 4QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*μή*)] ואל 𝔐𝔊$^{ms\ (2°\ manu)}$
69:18 [מה]רֹה (vid.) 4QPs^{a}] מהר 𝔐
69:19 קרב על 4QPs^{a}] קרבה אל 𝔐
71:1 pr. Ps 38 4QPs^{a}] pr. Ps 70 𝔐𝔊 [69]
71:2 הצילני 4QPs^{a} 𝔊 (*ῥῦσαί με*)] תצילני 𝔐
71:2 תפלטני 4QPs^{a}] ותפלטני 𝔐; = ופלטני 𝔊; > 𝔊^{ms}(cf. 31:2)
71:2 הצילני (2°) 4QPs^{a} (cf. 31:3)] והושיענו 𝔐𝔊
71:3 לבי עדמ∘] 4QPs^{a}] לבוא תמיד (צויתי) 𝔐; = לבית מצודות (vid.) 𝔊 (cf. 31:3)
71:4 וֹחמוֹץ 4QPs^{a} (cf. Isa 1:17)] וחומץ 𝔐𝔊
71:6 עוזי 4QPs^{a} 𝔊 (*μου εἶ σκεπαστής*)] גוזי 𝔐; *εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου* 𝔊^{ms}(ex 30:5?)
71:11 [תפֹ[שוהו 4QPs^{a}] ותפשוהו 𝔐𝔊
71:12 חישה 4QPs^{a} 𝔐 (cf. 38:23)] חושה 𝔐^{q}; cf. 38:23 and 70:6 (חושה) [VAR and ORTH]
71:13 ויכל[ו] 4QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*καὶ ἐκλιπέτωσαν*)] יכלו 𝔐; יכלמו 𝔐^{mss}

5.3 Book III: Psalms 73 to 89 (Greek 72 to 88)

77:19 וגלגל 11QPs^{c}] בגלגל 𝔐𝔊
78:1 איזניכמה 11QPs^{c} 𝔐^{mss} (cf. *BHS* ^{app})] אזנכם 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
78:9 נושקי 11QPs^{d} 𝔐𝔊] נוקשי 𝔐^{mss}
78:31 [משמנֹ[יהם 4QPs^{e}] במשמניהם 𝔐𝔊
81:6 שפות 11QPs^{d}] שפת 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
81:7 כפו 11QPs^{d}] כפיו 𝔐𝔊
81:9 תשמע∘לי MasPs^{a*}] תשמע לי MasPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐𝔊
82:1 בקורב 11QMelch] בקֶרב MasPs^{a} 𝔐; *ἐν μέσῳ* 𝔊 [VAR and ORTH?]
82:2 עוול 11QMelch] עָוֶל MasPs^{a} 𝔐; *ἀδικίαν* 𝔊 [VAR and ORTH?]
82:8^{fin} [שיר מ]~~זמור לאסף~~ MasPs^{a*}] MasPs$^{a\ corr\ (del)}$ = 𝔐𝔊
83:7 [אל]הי אדום(?) MasPs^{a} (cf. 2 Chron 25:20)] אהלי אדום 𝔐𝔊 (metathesis or different reading?)
83:8 גבל עמון MasPs^{a}] גבל ועמון 𝔐
83:10 כסיסרא v 10a MasPs^{a} 𝔊] כסיסרא v 10b 𝔐
83:12 נדיבימו MasPs^{a*}] pr. שיתמו MasPs$^{a\ corr}$ 𝔐; cf. 𝔊 (*θοῦ* = (ה)שִׁיתָ, *BHS*)
83:14 אלהים MasPs^{a}] אלהי 𝔐𝔊
83:19a [וידעו ... לבדך] MasPs^{a} 𝔐] וידעו ... יהוה 𝔐 (cf. *BHS*) 𝔊
84:7 ישיתהו MasPs^{a}] ישיתוהו 𝔐 [VAR and ORTH?]
86:13 [גדול ע[לי חסדכה (vid.) 11QPs^{d}] חסדך גדול עלי 𝔐𝔊
88:16 אפורה 4QPs^{s}; cf. 𝔊 (*ἐξηπορήθην*, onomatopoeic effect) and Isa 24:19 in 𝔐𝔊] אפונה 𝔐
89:20 [חרמתי ב]חר 4QPs89*] pr. [לב]חֹריכ ... ג[בור] 4QPs89^{corr}; ... לחסידיך גבור 𝔐
89:20 [לב]חֹריכ 4QPs89 (cf. v 4 [לבחירי])] לחסידיך 𝔐(־דך 𝔐^{mss}) 𝔊; *τοῖς υἱοῖς σου* 𝔊^{mss}
89:20 תאֹמר 4QPs89] ותאמר 𝔐𝔊
89:20 שת 4QPs89] שויתי 𝔐
89:20 עו[זר] 4QPs89] עזר 𝔐

89:20 [ב]חר 4QPs89*] בחר 4QPs89^{corr} 𝔐(בחור) 𝔊 [VAR and ORTH?]
89:20 מן עמ 4QPs89] מעם 𝔐
89:21 מן שמן 4QPs89] בשמן 𝔐𝔊
89:22 [אש]ר̊ שמן 4QPs89*] [אש]ר̊ 4QPs89^{corr} 𝔐𝔊
89:22 תכנכם 4QPs89] תכון עמו 𝔐𝔊 (*συναντιλήμψεται αὐτῷ*)
89:23 pr. v 26 4QPs89] pr. v 22 𝔐𝔊
89:23 אואב 4QPs89] אויב בו 𝔐𝔊
89:23 על 4QPs89] עולה 𝔐 [VAR or ORTH]
89:23 לענות̊ 4QPs89*] לענות̊ו 4QPs89^{corr}(cf. 𝔊 and 2 Sam 7:10); לא יעננו 𝔐𝔊^{ms}
89:24–25 > 4QPs89] hab 𝔐𝔊
89:26 pr. v 22 4QPs89] pr. v 25 𝔐𝔊
89:26 יד 4QPs89] ידו 𝔐𝔊
89:26 בנהר 4QPs89*] בנהרת 4QPs89^{corr}; ובנהרות 𝔐𝔊
89:27 pr. v 23 4QPs89] pr. v 26 𝔐𝔊
89:27 27a 4QPs89(את [א]ב̊י)] + 27b 𝔐(אלי וצור ישועתי) 𝔊
89:28 אני 4QPs89] pr. אף 𝔐𝔊
89:28 את̇נ 4QPs89*] את̇נ(ו)נ 4QPs89$^{corr(?)}$; אתנהו 𝔐𝔊
89:31 pr. v 28 4QPs89] pr. v 30 𝔐𝔊
89:44 למלחמה 4QPs^{e}] במלחמה 𝔐𝔊

5.4 Book IV: Psalms 90 to 106 (Greek 89 to 105)

91:1 pr. Apocryphal Psalm 11QPsAp^{a}] pr. Ps 90 𝔐𝔊
91:1 [לדויד] (vid.) 11QPsAp^{a} 𝔊 (*Αἶνος ᾠδῆς τῷ Δαυιδ*)] > 𝔐
91:2 האומר 11QPsAp^{a}] אמר 𝔐𝔊^{ms}; *ἐρεῖ* 𝔊 (intermediate var. = יֹאמַר, v. d. Ploeg?) [VAR, ORTH]
91:2 בו[אבטח] מבטח 11QPsAp^{a} (cf Ps 71:5; Job 31:24); + *βοηθός μου* 𝔊^{mss} ex 17:3(?); pr. *β[ο]ηθός* 𝔊^{ms}] אבטח בו 𝔐𝔊
91:4 תשכון 11QPsAp^{a}] תחסה 𝔐𝔊 (*ἐλπιεῖς*)
91:4 צנה [ע]ליך ו[חסד 11QPsAp^{a} (lost hemistich [?]; cf. *BHS*)] צנה 𝔐𝔊
91:4^{fin} סלה 11QPsAp^{a}] > 𝔐𝔊
91:6 באפל יהלך \ מק̊[טב ישוד]צהרים [מדבר בא]פל יהלך̊ 4QPs^{b} 𝔐𝔊 (tr. יהלך and באפל 𝔊^{mss}[*ἐν σκότει διαπορευομένου*])] tr. a and b 11QPsAp^{a}
91:7 [י]ג̊ש 4QPs^{b} 𝔐𝔊 (*ἐγγιεῖ*)] יגע (√ נגע) 11QPsAp^{a}; cf. 1 K 6:27; Jer 51:9 (both with אל); 2 Sam 14:10 (+ acc.)
91:8 [בעיניך]∘ביט 4QPs^{b} (vid.) 𝔐(בעיניך תביט) 𝔊] [תביט] בעיניך tr. 11QPsAp^{a}
91:8 [ותרא]ה שלום רשע[ים] 11QPsAp^{a}] ושלמת רשעים תראה 𝔐𝔊
91:8 שלום 11QPsAp^{a} (cf. Isa 34:8; Hos 9:7; Mic 7:3)] וְשִׁלֻּמַת 𝔐(*hapax*); *καὶ ἀνταπόδοσιν* 𝔊
91:9 [קר]את מח[סך]ת מחמדו[11QPsAp^{a}] כי אתה יהוה מחסי עליון שמת מעונך 𝔐𝔊
91:9 מחמדו 11QPsAp^{a} (cf. 1 Kings 20:6; Isa 64:10)] מעונך 𝔐𝔊
91:10 תרא[ה] 11QPsAp^{a}] תאנה 𝔐(cf. Prov 12:21) 𝔊 (*προσελεύσεται … κακά*)
91:10 [ו]לוא יגע [נגע] 11QPsAp^{a}] ונגע לא יקרב 𝔐𝔊
91:10 [באה]ליך 11QPsAp^{a}] באהלך 𝔐𝔊^{mss}(*ἐν τῷ σκηνώματί σου*); *τῷ σκηνώματί σου* 𝔊
91:11 לשומ[רך] 11QPsAp^{a} (cf. בשומעו 1QS II 13)] לִשְׁמָרְךָ 𝔐 [VAR and ORTH]

91:13	על שחל ופתן 4QPs^b 𝔐] [ ] פתן \\\ [על] 11QPsAp^a; *ἐπ' ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον* 𝔊
91:14–16	shorter version 11QPsAp^a] longer version 𝔐𝔊
91:14	חשק 4QPs^b 𝔐] [ח]שקתה 11QPsAp^a; *ἤλπισεν* 𝔊
91:16	ויראך 11QPsAp^a] ואראהו 𝔐; *καὶ δείξω αὐτῷ* 𝔊
91:16^{fin}	ויע[נו אמן אמן] 11QPsAp^a(?)] > 𝔐𝔊 (cf. Neh 8:6 ויענו כל העם אמן אמן)
91:16^{fin}	סלה 11QPsAp^a] > 𝔐𝔊 (NB: no Psalm commences with סלה, and only Psalms 3, 9, 24, and 46 end with סלה).
92:5	[במ]עׂשה 4QPs^b 𝔐^{mss}] במעשי 𝔐𝔊 (pr. *καί*)
92:5	ירנן 4QPs^b] ארנן 𝔐𝔊
92:7	ולא 4QPs^b (cf. 73:22)] לא 𝔐𝔊
92:12	שמעה 1QPs^a] תשמענה 𝔐𝔊
92:15	בשיבה טובה 4QPs^b (cf. Gen 15:15, etc.)] > טובה 𝔐𝔊
92:15	והיו̊ 4QPs^b] יהיו 𝔐𝔊
93:1	pr. Apostrophe to Zion 11QPs^a] pr. Ps 92 𝔐𝔊[91]
93:1	pr. הללויה 11QPs^a] > 𝔐𝔊
93:1	ויתאזר 11QPs^a 𝔊 (*καὶ περιεζώσατο*)] התאזר 𝔐
93:1	[ת]כ̊ן 11QPs^a 𝔐^{ms}(Ken) 𝔊 (*ἐστερέωσεν*); cf. Ps 75:4] תכון 𝔐 (cf. Ps 96:10)
93:1	טמוט 11QPs^a] תמוט 𝔐𝔊 [VAR, PHONETIC, ORTH?]
93:5	נוה 4QPs^b (cf. Jer 6:2)] נאוה 𝔐 [VAR & ORTH?]
94:14	כי לא 4QPs^{b*} 𝔐] כי לוא 4QPs$^{b\ corr}$ [ORTH, but CORR]
94:14	את עמו 4QPs^b] עמו 𝔐
95:5	[ו]יבשה 4QPs^m (cf. Gen 1:9f.)] ויבשת 𝔐 (cf. Exod 4:9)
99:1	pr. Ps 135 and other composition(s) 4QPs^k] pr. Ps 98 4QPs^b(vid.) 𝔐𝔊 [97]
99:1	לדו̊[ד מזמור](?) 4QPs^k 𝔊^{mss} (tr. 𝔊)] > 𝔐
101:2	לי 11QPs^a] אלי 𝔐 (haplography?)
102:5	ל[לחמי מאכ] (end of colon)? 4QPs^b] tr. 𝔐𝔊
102:16	ייראו 4QPs^b] וייראו 𝔐('ויר 𝔐^{mss}) 𝔊
102:16	ארץ 4QPs^{b*}] הארץ 4QPs$^{b\ corr}$ 𝔐𝔊 (*τῆς γῆς*); > 𝔊^{mss}
102:16	כבודו 4QPs^b (cf. Isa 59:19)] כבודך 𝔐𝔊
102:17	בכבוד 4QPs^b] בכבודו 𝔐𝔊
102:18	תולעת 11QPs^a] תפלת 𝔐𝔊
102:20	ממעון 4QPs^b (cf. Deut 26:15)] ממרום 𝔐𝔊
102:20	לארץ̊ 4QPs^b] אל האר[ץ] 11QPs^a; אל ארץ 𝔐; *ἐπὶ* (*εἰς* 𝔊^{mss}) *τὴν γῆν* 𝔊
102:24	כי ענה 11QPs^a] ענה 4QPs^b 𝔐𝔊 (> כי)
102:24	כ̊חי 4QPs^b 𝔐$^{q\ mss}$] כחו 𝔐𝔊
102:24–25	v 24b :קצר ימי אמר אלי 4QPs^b 𝔊] vv 24b-25 קצר ימי : אֹמַר אֵלִי 𝔐
102:26	נוסדה 11QPs^a] יסדת 4QPs^b 𝔐𝔊
102:26	ומעשי 11QPs^a 4QPs^b 𝔐^{ms}(Ken) 𝔊] ומעשה 𝔐
102:27	וכלבוש 11QPs^a 𝔊] כלבוש 4QPs^b 𝔐
102:29^{fin}	[ ]לדור 11QPs^a] > 𝔐(cf. לדוד 103:1); cf. *εἰς τὸν αἰῶνα κατευθυνθήσεται* 𝔊
103:2	גמליו 4QPs^{b*}] גמוליו 4QPs$^{b\ corr}$ 𝔐 [ORTH, but CORR]
103:3	ורפא 4QPs^b] הרפא 𝔐𝔊
103:3	ללכל 4QPs^{b*}] לכל 2° 4QPs$^{b\ corr}$ 𝔐
103:3	תחלויך 4QPs^{b*}] תחלואיך 4QPs$^{b\ corr}$; תַּחֲלֻאָיְכִי 𝔐
103:10	[כענ]ו̊תוינו 4QPs^b] כַעֲוֹנֹתֵינוּ 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]

103:20 את יהוה 4QPs^{b}] יהוה 𝔐 (> את)
103:20 דבריו 1° 4QPs^{b}] דברו 1° 𝔐𝔊
103:20 דבריו 2° 4QPs^{b} 𝔊] דברו 2° 𝔐𝔊^{mss}
104:1 pr. Ps 147 4QPs^{d}] pr. Ps 118 4QPs^{e} 11QPs^{a}; pr. Ps 103 𝔐𝔊[102]
104:1 pr. Ps 118 4QPs^{e}(?) 11QPs^{a}] pr. Ps 147 4QPs^{d}; pr. Ps 103 𝔐𝔊[102]
104:1 לדויד 4QPs^{e}(?) 11QPs^{a} 𝔊 (*τῷ Δαυιδ*)] > 4QPs^{d} 𝔐
104:1 יהוה יהוה̊[אלהי]ם̇ 4QPs^{d}] [יהוה יה]וה אלוהינו 11QPs^{a}(vid.); יהוה יהוה
אלהַי 𝔐𝔊; יהוה אלהי 𝔐^{mss}; = יהוה יהוה אלהי 𝔊^{ms}
104:1 מואדה 11QPs^{a}] מאד 𝔐 [VAR and ORTH]
104:1 תלבש 4QPs^{d}] לבשת 𝔐𝔊
104:2 עטי 4QPs^{d}] עטה 𝔐
104:2 [כש]למה 4QPs^{d*}] + נוט̇[י] שמים כיריעה 4QPs$^{d\ corr}$ 4QPs^{e} 11QPs^{a} 𝔐𝔊
104:3 מקרה 4QPs^{d} 𝔊^{ms}] המקרה 𝔐𝔊
104:3 ע̊ל[יו]תו 4QPs^{d}] עליותיו 𝔐𝔊
104:3 מהלך̊ 4QPs^{d}] המהלך 4QPs^{l} 11QPs^{a} 𝔐𝔊
104:4 עשי 4QPs^{d} 4QPs^{l}] עשה 𝔐; *ὁ ποιῶν* 𝔊 [VAR or ORTH]
104:4 מלאכיו 4QPs^{d} 𝔐𝔊] מלאכו 4QPs^{l};]א[11QPs^{a}
104:4 [משרת]יו 4QPs^{d} 11QPs^{a}(ת̊יו[ ) 𝔐(מְשָׁרְתיו) 𝔊 (pr. *καί*)] משירתו 4QPs^{l}
104:4 אש [לה]ט̇ 4QPs^{d} 4QPs^{l} 𝔐] אש לוהטת 11QPs^{a}; *πῦρ φλέγον* 𝔊; prp. וְלָהַט *BHS*
104:5 יוסד 4QPs^{d} 𝔊^{mss}(*ὁ θεμελιῶν*)] יָסַד 𝔐𝔊 (*ἐθεμελίωσεν*); ישד 4QPs^{l} [VAR and ORTH]
104:5 לעלם̊ 4QPs^{l} 𝔐^{mss} 𝔊 (*εἰς τὸν αἰῶνα*)] עולם 𝔐 [VAR and ORTH]
104:8 ולכו[ל] 2QPs] אל 𝔐𝔊
104:10 משלח 4QPs^{d}] המשלח 𝔐𝔊
104:10 ההרים 4QPs^{d} 𝔊 (*τῶν ὀρέων*)] הרים 𝔐
104:11 חיו̇ת 4QPs^{d}] כל היתו 𝔐; *πάντα τὰ θηρία* 𝔊
104:11 את ה \\\ א̇[דנה] 4QPs^{d}] שדי 𝔐𝔊 (*τοῦ ἀγροῦ*)
104:11 י̊שׁ̊כירו̇ 4QPs^{d}] ישברו 2QPs(ישב̇ר̇[ו]) 𝔐𝔊;]י 4QPs^{l}
104:22 ויאספו 4QPs^{d} 11QPs^{a}(ויאספון) 𝔊 (*καὶ συνήχθησαν*)] יאספון 𝔐
104:22 מעונו̇תיה̇ם̇ 11QPs^{a} (cf. Jer 21:13; Job 37:18)] מעונתם 4QPs^{d}(ת̊ם̇[ ) 𝔐
104:23 עד 11QPs^{a}] עדי 4QPs^{d} 𝔐 *ἕως* 𝔊; *μέχρι* 𝔊^{ms}
104:24 בחוכה 11QPs^{a*}] בחוכמה 11QPs$^{a\ corr}$ 4QPs^{d} 𝔐(בחָכמה)
104:24 נעשו 4QPs^{d} (cf. Ps 33:16)] עשיתה 11QPs^{a} 𝔐(עשית) 𝔊
104:25 הים̇ 11QPs^{a}] זה הים 𝔐𝔊
104:25 שמה locative? 11QPs^{a}] שם 𝔐 [VAR or ORTH?]
104:25 [רמ]שׂ̊ 4QPs^{d} 𝔐𝔊] רמש הר̇בה 11QPs^{a}
104:25 מ̇ס̊[פר] 4QPs^{d} 𝔐𝔊 (*ἀριθμός*)] למספר infinitive? 11QPs^{a}
104:27 לתת להם אוכלם 11QPs^{a} 𝔊 (*δοῦναι τὴν τροφὴν αὐτοῖς*)] לתת אָכלם 𝔐(> להם)
104:28 וי̇לקטון 11QPs^{a}] ילקטון 𝔐𝔊
104:29 תוסף 11QPs^{a} 4QPs^{d}[reconstructed] (2 hemistichoi)] pr. v 29a
תסתיר פניך יבהלון [תסתר 𝔐^{mss}] 𝔐𝔊 (3 hemistichoi)
104:29 רוחכה 11QPs^{a}] רוחם 𝔐𝔊
104:29 ויגועו 11QPs^{a} 𝔊 (*καὶ ἐκλείψουσιν*)] יגועון 𝔐
104:30 ויבראון 11QPs^{a} 𝔊 (*καὶ κτισθήσονται*)] יבראון 𝔐
104:31 ויהי 11QPs^{a}] יהי 𝔐𝔊
104:32 אל הארץ 11QPs^{a}] לארץ 𝔐; *ἐπὶ τὴν γῆν* 𝔊
104:32 ויעשו 11QPs^{a*}(error?)] ויעשנו 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐

104:34 v 34b אנכי אשמח בי]הוה] 11QPs^{a} 𝔐𝔊] > 4QPs^{d}

104:35 [כי ית[מו 4QPs^{d}] כאשר יתמו 11QPs^{a}; יתמו 𝔐𝔊

104:35 כאשר יתׄמו 11QPs^{a}] יתמו 𝔐𝔊; כי ית[מו] 4QPs^{d}

104:35 חוטאים 11QPs^{a}] חַטָּאִים 𝔐 [VAR and ORTH?]

104:35 מארץ 11QPs^{a}] מן הארץ 4QPs^{d}(מן האֹ[רץ]) 𝔐

104:35 הללויה 11QPs^{a} 𝔐(הללו־יה)] cj. c. 105[104] 𝔊

105^{init} הודו ליהוה כי טוב כׄי [לעלם חסדו] 11QPs^{a} (cf. Ps 118 and 136)] > 𝔐; pr. Ἀλληλουϊά 𝔊

105:1 pr. Ps 147 4QPs^{e}(reconstr.) 11QPs^{a}] pr. Ps 104 𝔐𝔊 [103]

105:3 [ישמח לב מבקש] \ רצונו 11QPs^{a} (= 1 Chron 16:10b 𝔊 [*εὐφρανθήσεται καρδία ζητοῦσα τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ*])] ישמח לב מבקשי יהוה 𝔐𝔊; 1 Chron 16:10 𝔐; ישמח]לב[4QPs^{e}

105:6 עבוד עבדיו 11QPs^{a*} [thus Yadin]] עבדיו 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔊 (*δοῦλοι αὐτοῦ*); עבדו 𝔐𝔊^{ms}(*δούλου αὐτοῦ*)

105:6 בחירו 11QPs^{a} 𝔐^{mss}] בחיריו 𝔐𝔊

105:7 כי הוא 11QPs^{a}] הוא 𝔐𝔊

105:9 עם אברהם 11QPs^{a}] את אברהם 𝔐; *τῷ Αβρααμ* 𝔊

105:9 שבועתו 11QPs^{a}] ושבועתו 𝔐𝔊

105:11 לכם 11QPs^{a}] לך 𝔐𝔊

105:28 דב]?[רם 11QPs^{a}] דברוו 𝔐; דברו 𝔐$^{q\ mss}$; דבריו 𝔐^{mss} 𝔊

105:29(?) שם 11QPs^{a}] הפך 𝔐𝔊

105:30 [ש]רצה 11QPs^{a}] שרץ 𝔐

105:37 ויוצאׄ עמ[ו] 4QPs^{e} 11QPs^{a}([ויוצא א[ת עמו]); cf. v 43] ויוציאם 𝔐𝔊

105:38 שמחו 4QPs^{e}] שמח 𝔐𝔊

105:44 לתת ויתן(?) 11QPs^{a*}] ויתן 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐𝔊

5.5 Book V: Psalms 107 to 150 (Greek 106 to 150)

107:9 [נפש] רעבהׄ[/ ונפש ש]קׄקׄה 4QPs^{f}] tr. 𝔐𝔊 (נפש שקקה / ונפש רעבה)

107:13 ממציׄק[ותיה]םׄ 4QPs^{f} (cf. v 28)] ממְּצֻקותיהם 𝔐; ר' 𝔐^{mss} [VAR and ORTH]

107:13 וישיעם 4QPs^{f}] יוֹשיעם 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]

107:14 ויוציאם 4QPs^{f} 𝔊 (*καὶ ἐξήγαγεν αὐτούς*)] יוציאם 𝔐

107:15 ה[ודו] 4QPs^{f}] יודו 𝔐𝔊

107:15 חסידו 4QPs^{f}] חַסְדּוֹ 𝔐; = חסדיו 𝔊 (*τὰ ἐλέη αὐτοῦ*) [VAR and ORTH]

107:16 [נחש]הׄ 4QPs^{f} (cf. Isa 45:2 [[נחושה]])] נחשת 𝔐

107:24 יודו נפלאׄותו 4QPs^{f} (cf. preceding יהוה and vv 8, 15, 21, 31)] ונפלאותיו 𝔐𝔊 [VAR, ORTH?]

107:25 גלים 4QPs^{f} (cf. v 29 [[גליהם]])] גליו 𝔐𝔊 (*τὰ κύματα αὐτῆς*, cf. v 25)

107:26 ונפשם 4QPs^{f}] נפשם 𝔐𝔊

107:26 בה[ם] 4QPs^{f} (cf. v 5)] ברעה 𝔐𝔊

107:28 ממציקותיהם 4QPs^{f} (cf. v 13)] וממצוקתיהם 𝔐𝔊

107:28 וישיעם 4QPs^{f} (cf. v 13)] יוציאם 𝔐𝔊 (cf. v 6)

107:29 וׄיׄוׄ°ך (?4° פ) 4QPs^{f}] יקם (hif. קום) 𝔐𝔊

107:29 גלי ים 4QPs^{f} (cf. v 25)] גליהם 𝔐𝔊

107:30 v 30b 4QPs^{f}] pr. v 30a (וישמחו כי ישתקו) 𝔐𝔊

107:35b ארץ 4QPs^{f}] וארץ 𝔐𝔊

107:35b למבועׄי 4QPs^{f} (cf. Isa 35:7; 49:10; Eccl 12:6)] למצאי 𝔐𝔊 (cf. v 33 and Isa 41:18)

107:36 עם רב 4QPs^{f}] רעבים 𝔐𝔊

107:36	ערי 4QPs^{f} 𝔊^{mss}(*πόλεις*)] עיר 𝔐𝔊 (*πόλιν*)
107:39	ימׄ[עטו] 4QPs^{f}] וימעטו 𝔐𝔊
107:41	בׄעני 4QPs^{f} 𝔊^{mss}(*ἐν πτωχίᾳ*), cf. v 10] מעׄוני 𝔐𝔊 (*ἐκ πτωχείας* [*ἀπὸ πτωχείας* 𝔊^{ms}]) [VAR and ORTH]
107:41	◦[ ]◦ עלו [\וישם] 4QPs^{f}] וישם 𝔐𝔊
107:42	קפץ 4QPs^{f}] קפצה 𝔐
108:8//60:8	4QpPs^{a} [see entry for 60:8]
109:4	יסטמוני 4QPs^{f}] ישטנוני ואני תפלה (+ ואני תפלה) 𝔐𝔊 (vid.)
109:5	יסי[מו] 4QPs^{f}] וישימו 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
109:6	ושוׄט[ן] 4QPs^{f}] וְשָׂטָן 𝔐𝔊
109:25	רושם 4QPs^{f} (cf. Deut 32:32)] ראׄשם 𝔐 [VAR and ORTH]
109:26	v 26a 4QPs^{f}] + v 26b (הושיעני כחסדך) 11QPs^{a} ( ]ושיעני[ה) 𝔐𝔊
109:27	אׄתה [יהוה?] 11QPs^{a}] tr. ואתה יהוה 𝔐; > ו 𝔐^{mss} 𝔊; > 4QPs^{f}
109:28	עבדכׄ[ה] 4QPs^{f}] ועבדך (pr. ו) 𝔐𝔊 (*ὁ δὲ δοῦλός σου*);]כה 11QPs^{a} [VAR and ORTH]
109:31	עמד 11QPs^{a} 𝔊 (*παρέστη*)] יעמד 𝔐
109:31	[reconstr.] + Apostrophe to Zion 4QPs^{f}] + Ps 110 𝔐𝔊[109]; ? 11QPs^{a}
112:1	pr. Ps 103 4QPs^{b} (> Psalms 104–111)] pr. Ps 111 𝔐𝔊[110]
115:1	ולוא 2° 4QPs^{o}] לאׄ 2° 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
115:2	איה 4QPs^{b}] איה נא 𝔐
115:17	לוא מתים 4QPs^{e} 𝔊^{mss}(*οὐχὶ νεκροί*)] לא המתים 𝔐𝔊 (*οὐχ οἱ νεκροί*)
116:8	מדמעה 4QPs^{o} 𝔐^{mss}] מן דמעה 𝔐
116:8^{fin}	את עיני מדמעה (> 8c by homoiarchton) 4QPs^{o}] + את רגלי מדחי (habet 8c) 𝔐; pr. *waw* 𝔐^{mss} 𝔊; > 𝔐^{mss}(> 8b by homoiarchton)
118:1	pr. Ps 136 11QPs^{a}[catena]] pr. Ps 117 4QPs^{b}(reconstr.) 𝔐𝔊[116]
118:7	אני 4QPs^{b}] ואני 𝔐𝔊
118:8	pr. v 16 11QPs^{a}[catena]] pr. v 7 4QPs^{b} 𝔐𝔊[117]
118:8	לבטח 4QPs^{b} 11QPs^{a}[catena](לבטוח) 𝔊 (*πεποιθέναι*)] לחסות 𝔐
118:9	מבטוב 11QPs^{a}[catena] (error?)] מבטׄח 4QPs^{b}(מבטחׄ) 𝔐𝔊
118:9^{fin}	+ strophe טוב לבטוב ביהוה מבטוח באלף עם 11QPs^{a} [catena]] > 4QPs^{b} (ב[נדיבים]) 𝔐𝔊
118:12	pr. v 10 4QPs^{b} (> v 11; homoiarchton?)] pr. v 11 𝔐𝔊
118:15	pr. v 1 [catena] 11QPs^{a} 11QPs^{b}] pr. v 14 𝔐𝔊 [Ps 117]
118:16	16b 11QPs^{a} [catena] (ימין יהוה עשתה גבורה) 𝔐 (־עשה חיל) 𝔊 (*δεξιὰ κυρίου ἐποίησεν δύναμιν*)] > 4QPs^{b}(?) 𝔐^{ms} 𝔊^{ms};]ימ 11QPs^{b}[catena]
118:16	עשתה גבורה 11QPs^{a}[catena] 𝔊 (*ἐποίησεν δύναμιν*)] עשה חיל 𝔐
118:19	אבואם 4QPs^{b}] אבא בם 𝔐𝔊
118:20	לאל 4QpPs^{b} (cryptic form of divine name?, cf. DJD V, p. 53)] ליהוה 𝔐𝔊 (*τοῦ κυρίου*);]ל[4QPs^{b}
118:26	[ב]רׄכׄנו אתכׄם 4QPs^{b} 11QPs^{a} ^{corr}[Ps 118](ברכנוכם) 𝔐𝔊 (*εὐλογήκαμεν ὑμᾶς*)] ברכנוכם בשם 11QPs^{a*} [Ps 118]
118:27	אסורי חג [אסורו *BHS*] 11QPs^{a} (cf. Judges 16:11; 15:13; Ezek 3:25)] אסרו חג 𝔐; *συστήσασθε ἑορτήν* 𝔊
118:29	pr. v 9 + strophe 11QPs^{a}[catena]] pr. v 28 11QPs^{a} 4QPs^{b} (reconstr.) 𝔐; pr. v 28 and 2 strophes (cf. v 21) 𝔊[117]
118:29	כי לעלם חסדו הללו יה 11QPs^{a}[catena]] כי לעלם חסדו 11QPs^{a}[Ps 118] 𝔐(> הללו יה); cf. 𝔊 118:1 (= 119:1 𝔐);]כי 4QPs^{b}
119:1	pr. Ps 132 11QPs^{a}] pr. Ps 118 𝔐𝔊[117]

119:2 [בכול] עת 11QPs[a] 𝔐[ms](Ken)] בכל לב 𝔐𝔊 (cf. 119:20, col. vii 6)
119:2 ידורשוה 11QPs[a]] ידרשוהו 𝔐𝔊
119:5 [א?]מתכה 11QPs[a]] חקיך 𝔐𝔊 (אמרתך has also been proposed)
119:13 שפרתי 4QPs[h] (cf. preceding בשפתי)] ספרתי 𝔐
119:15 אׄשיח 4QPs[h]] אשיחה 11QPs[a] 𝔐
119:16 בחוקיכה 11QPs[a] (cf. v 12 and *BHS* [app])] בחוקותיך 4QPs[h] 𝔐(בחקתיך)
119:16 דבריכה 11QPs[a] 𝔐[mss](𝔐[q] Ken, de Rossi) 𝔊 (*τῶν λόγων σου*)] דברך 𝔐
119:17 גמור 4QPs[h] 11QPs[a] 𝔐[ms](Ken)] גמל 𝔐; *ἀνταπόδος* 𝔊 (ambiguous? cf. Ps 57[56]:3 and 138[137]:8)
119:17 ואחיה 4QPs[h] 11QPs[a] 𝔐[mss](Ken, *BHS*)] אחיה 𝔐𝔊
119:17 דבריכה 11QPs[a] 𝔐[mss](𝔐[q] Ken, de Rossi) 𝔊 (*τοὺς λόγους σου*)] דברך 𝔐
119:18 אׄביט 4QPs[h]] ואביטה 11QPs[a] 𝔐𝔊
119:18 מתורותיכה 11QPs[a] 𝔐[ms](Ken)] (מ)תורתך 𝔐𝔊
119:20 גרסה 4QPs[h] 𝔐] גרשה 11QPs[a] [VAR and PHONETIC VAR]
119:22 גול (*qal* imper. of גלל) 11QPs[a]; cf. 𝔊 (*περίελε*)] גַל 𝔐 (another form of imper.; cf. Versions)
119:27 פקודכה 11QPs[a*] 𝔐[ms](cf. Ken)] פקודיכה 11QPs[a corr] 𝔐(־יך) 𝔊
119:32 [מ]צותך 1QPs[a]] מצותיך 𝔐𝔊
119:37 בדרכך 4QPs[g] 𝔐𝔊] כדברכה 11QPs[a]; בדרכיך 𝔊 𝔐[q mss](Ken, de Rossi); בדברך 𝔐[mss](Ken, de Rossi)
119:37 חיני 4QPs[g] 𝔐𝔊] חונני 11QPs[a] (cf. cols. XII 5; XIII 5; and XIX 14)
119:40 חיניׄ 4QPs[g] 𝔐𝔊] חונני 11QPs[a] (cf. v 37 [col. VIII 1])
119:41 ויביאני 4QPs[g]] ויבואוני 11QPs[a] 𝔐 (ויבֹאֻני); = ויבֹאֻני 𝔊
119:41 חסדך 4QPs[g] 𝔐𝔊 (*τὸ ἔλεός σου*)] חסד 11QPs[a]; חסדיך 𝔐[q](Ken)
119:42 ואענה 4QPs[g] 11QPs[a corr] 𝔐𝔊] וענה 11QPs[a*]
119:42 כי בטחתי בדברכה 11QPs[a] 𝔐(־רך)𝔊] כי פקודיך נצרתי 4QPs[g] (cf. vv 45, 56, 100)
119:43 אמתך 4QPs[g]] אמת 11QPs[a] 𝔐𝔊
119:43 למשפטׄך 4QPs[g] 𝔐] לדבריכה 11QPs[a]; למשפטיך 𝔐[q mss](Ken, de Rossi) 𝔊
119:44 תורתיך 4QPs[g]] תורתך 1QPs[a] 11QPs[a](־תכה) 𝔐𝔊
119:44 ועד 11QPs[a]] pr. לעלם 𝔐𝔊 (*εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος*)
119:45 בׄרחבהׄ 4QPs[g](ברְחָבָה) 𝔐𝔊] ברחוביה 11QPs[a]
119:48 ואשישה 11QPs[a]] ואשיחה 𝔐𝔊 (√שיח); ואש] 1QPs[a]
119:49 דבריכה 11QPs[a] 𝔊[mss](*τῶν λόγων σου*)] דבר 𝔐; = דברך 𝔊 (*τὸν λόγον σου*)
119:59 ואשיתה 11QPs[a*](?)] ואשיבה 11QPs[a corr (eras?)] 𝔐𝔊
119:64 חוקכה 11QPs[a]] חקיך 𝔐𝔊
119:68 טוב אתה אדוני 11QPs[a] 𝔊 (*κύριε*)] טוב אתה 𝔐
119:70 שׄעׄ[ש]ועי 11QPs[a] 𝔐[ms](Ken); cf. 119:24, 77, 92, 143, 174] שעשעתי 𝔐𝔊 (*ἐμελέτησα*)
119:71 עניתני 11QPs[a] 𝔐[ms](Ken) 𝔊 (*ἐταπείνωσάς με*); cf. Ps 119:75; 88:8] עֻניתי 𝔐
119:72 מאלׄף(?) 11QPs[a] (cf. Gen 20:16; 2 Sam 18:12; Isa 7:23; Song 8:11)] מאלפי 𝔐𝔊
119:78 [ע]ותני 1QPs[a] (cf. Job 19:6)] עותוני 𝔐𝔊

119:82 [כל]וֹ 4QPs^{g} 𝔐𝔊] כלתה 11QPs^{a} (cf. v 81)
119:83 ה֯ייתי 4QPs^{g} 𝔐𝔊] עשיתני 11QPs^{a}
119:83 חסדכה 11QPs^{a}] חקיך 𝔐𝔊
119:85 שחת 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] שׂיחות 𝔐; = שׂיחות 𝔊 (ἀδολεσχίας)
119:87 מארץ 11QPs^{a} (cf. *BHS*^{app})] בארץ 𝔐𝔊
119:88 חונני 11QPs^{a}] חיני 𝔐𝔊 (cf. 119:37 [col. VIII 1])
119:88 עדוות (rare form of pl.) 11QPs^{a} 𝔊 (*τὰ μαρτύρια*)] עדות 𝔐
119:92 ב֯ע֯נ֯י֯[י] 4QPs^{g} 𝔐𝔊] בעווני 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)
119:105 דבריכה 11QPs^{a} 𝔐$^{q\ mss}$(Ken, de Rossi)] דברך 𝔐𝔊
119:105 אור 11QPs^{a}] ואור 𝔐𝔊
119:105 לנתיבותי (pl.) 11QPs^{a} 𝔊] לנתיבָתי (sing.) 𝔐𝔊 [VAR and ORTH?]
119:106 לעשות 11QPs^{a}] לשמר 𝔐𝔊
119:106 משפטי 11QPs^{a*} 𝔐𝔊 (*τὰ κρίματα*)] משפט 11QPs$^{a\ corr(eras.)}$ 𝔐^{mss}(Ken)
119:107 נעויתי 11QPs^{a}] נעניתי 𝔐𝔊 (*ἐταπεινώθην*)
119:107 כאמרתכה חונני 11QPs^{a} 𝔊^{mss}(*λόγιον*). For the form חונני, cf. 119:37 [col. VIII 1], etc.)] חיני כדברך 𝔐𝔊 (*λόγον*)
119:108 רצה 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔊^{mss}(*εὐδόκησον*)] רצה־נא 𝔐𝔊 (*εὐδόκησον δή*)
119:108 ממשפטיכה 11QPs^{a}] ומשפטיך 𝔐𝔊
119:109 תורתכה 11QPs^{a}] ותורתך 𝔐𝔊
119:110 לי אני 11QPs^{a}] לי 𝔐𝔊
119:110 פקודיכה 11QPs^{a}] ומפקודיך 𝔐𝔊 (*καὶ ἐκ τῶν ἐντολῶν σου*)
119:111 כי ששון 11QPs^{a*} 𝔐𝔊] ששון 11QPs$^{a\ corr\ (eras?)}$
119:113 תורתכה 11QPs^{a}] ותורתך 𝔐𝔊
119:114 לדבריכה 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken) 𝔊^{mss}(*εἰς τοὺς λόγους σου*)] לדברך 𝔐𝔊 (*εἰς τὸν λόγον σου*)
119:115 מצות sing.? 11QPs^{a} (if pl., then orthographically unique in this MS)] מצות pl. 𝔐𝔊
119:116 ממשברי 11QPs^{a}] משברי 5QPs 𝔐
119:117 ואשא 11QPs^{a}] ואשעה 𝔐; = ואשתעשע (*hitpalpel* of שעע; cf. vv 16, 47) 𝔊 (*καὶ μελετήσω*)
119:117 חוקיכה 11QPs^{a}] בחקיך 𝔐𝔊; ח֯קיך] 5QPs
119:119 חשבתי 11QPs^{a} 𝔊 (*ἐλογισάμην*)] השבתָ 𝔐; חשבתָ 𝔐^{mss} (Ken, de Rossi)
119:119 על כן 11QPs^{a}] לכן 5QPs 𝔐
119:119 כול עדוותיכה 2° 11QPs^{a}] עדֹתיך 5QPs 𝔐𝔊^{mss} (> כ[ו]ל); + *διὰ παντός* 𝔊 (cf. v 117, where *διὰ παντός* translates תמיד; probably dittography acc. to *BHS* ^{app})
119:128 פקודי כול 11QPs^{a} 𝔐^{ms}] כל פקודי כל 𝔐; [*πρὸς*] *πάσας τὰς ἐντολάς σου* 𝔊 [= (ל)כל פקודיך; > כל 2°]
119:129 פלגי נפת 11QPs^{a}] פלאות 𝔐𝔊 (cf. 119:36 [col. XII 9])
119:130 והאר imper. 11QPs^{a}] יאיר imperf. 𝔐𝔊
119:131 למצוותיכה 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken)] pr. כי 𝔐𝔊
119:131 תאבתי 11QPs^{a} (cf. Ps 119:40, 174 [cols. VIII 4; XIV4])] יאבתי 𝔐 *hapax*; *ἐπεπόθουν* 𝔊
119:133 לאמרתכה 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(de Rossi)] באמרתך 𝔐; כאמרתך 𝔐^{mss}(Ken, de Rossi) 𝔊
119:136 על כי 11QPs^{a} 𝔐^{mss}] על 𝔐 (> כי)
119:137 וישרים 11QPs^{a} 𝔊^{mss}(*καὶ εὐθεῖς*)] וישר 𝔐𝔊
119:140 עבכה 11QPs^{a*} (error?)] עבדכה 11QPs$^{a\ corr}$; ועבדך 5QPs 𝔐𝔊

119:142 צ[דק]ות [צ]דקות ? 11QPs^{a}] צדקתך צדק 𝔐𝔊
119:142 עולם 11QPs^{a}] לעולם 5QPs 𝔐𝔊
119:152 מדעתכה 11QPs^{a} (cf. 1QH I 21; XV 12)] מעדתיך 𝔐𝔊
119:152 יסדתני 11QPs^{a}] יסדתם 𝔐𝔊
119:153 תורתכה 11QPs^{a} (> כי; haplography?)] pr. כי 𝔐𝔊
119:154 ריב 11QPs^{a*}] ריבה 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐
119:155 רחוק מרשעים 11QPs^{a*}] רחוק מרשעים ישועה 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊
119:156 חונני 11QPs^{a} (cf. v 159 [col. XIII 11]; but also v 154 [line 5], the only time 𝔐 = 11QPs^{a} for this word)] חיני 𝔐𝔊
119:159 כאמרתכה 11QPs^{a}] כחסדך 𝔐; בחסדך 𝔊 (*ἐν τῷ ἐλέει σου*)
119:159 חונני 11QPs^{a} (cf. v 156 [col. XIII 7]; but also v 154 [line 5], the only time 𝔐 = 11QPs^{a} for this word)] חיני 𝔐𝔊
119:160 דבריכה 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken) 𝔊 (*τῶν λόγων σου*)] דברך 𝔐
119:160 צדק 11QPs^{a}] צדקך 𝔐𝔊
119:161 חנום 11QPs^{a}] חִנָּם 𝔐 [ORTH and VAR?]
119:161 ומדבריכה 11QPs^{a} 𝔐𝔊 (*καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου*)] ומדברך 𝔐$^{q\ mss}$ 𝔊^{mss}(*καὶ ἀπὸ τοῦ λόγου σου*)
119:162 ממוצא 11QPs^{a}] כמוצא 𝔐𝔊
119:163 ותורתכה 11QPs^{a}𝔐^{mss}(Ken) 𝔊 (*δέ*)] תורתך 𝔐
119:171 תהלה לכה 11QPs^{a}] תהלה 𝔐𝔊 (> לכה /לך)
119:172 תענה 11QPs^{a}] תען 𝔐
119:173 לעוזרני 11QPs^{a}] לְעָזְרֵנִי 𝔐 [ORTH and VAR?]
119:174 תורתכה 11QPs^{a}] ותורתך 𝔐𝔊
119:175 ומשפטיכה 11QPs^{a*} 𝔊𝔐$^{q\ mss}$(Ken) 𝔊 (*καὶ τὰ κρίματά σου*)] שפטיכה 11QPs$^{a\ corr}$ (NB: scribal dots over ו and מ); ומשפטך 𝔐(> ו 𝔐^{mss})
119:175 יעוזרני 11QPs^{a}] יַעֲזְרֻנִי 𝔐 𝔐$^{q\ ms}$(Ken); יעזרני 𝔐$^{k\ ms}$(Ken) 𝔊 (*βοηθήσει μοι*)
119:176 עדוותיכה 11QPs^{a}] מצותיך 𝔐𝔊
120:1 pr. Ps 148 11QPs^{a} (reconstructed)] pr. Ps 119 𝔐 𝔊[118]
120:6 לנפ[שי] 4QPs^{e}] לה נפשי 𝔐; > לה 𝔊
121:1 המעלות 11QPs^{a} 𝔐^{mss} (cf. 122:1, etc.)] למעלות 𝔐 (cf. 123:1, 11QPs^{a})
121:2 מם 11QPs^{a*} (error?)] מעם 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐; *παρά* 𝔊
121:3 ואל 11QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*μηδέ*)] אל 2° 𝔐
121:5 בלילה יהוה 11QPs^{a}] יהוה 1° 𝔐𝔊
121:5 צלכה 11QPs^{a}] יהוה צלך 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
121:8 ישמור 11QPs^{a}] pr. יהוה 𝔐𝔊 (*κύριος*)
122:1 pr. Apocryphal piece 4Q522] pr. Ps 121 𝔐𝔊[120]
122:2 רגלי 11QPs^{a}] רגלינו 𝔐𝔊
122:3 הבנוה 11QPs^{a*} (error?)] הבנויה 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐
122:3 לו 11QPs^{a} (referring to Jerusalem; thus also Ps 125:2)] לה יחדו 𝔐𝔊
122:4 [ ]שמה 11QPs^{a}] ששם עלו שבטים שבטי יה 𝔐𝔊; [שבטי יה 4Q522
122:4 שמה 11QPs^{a}] ששם 𝔐; *ἐκεῖ γάρ* 𝔊
122:4 עדות לישראל 4Q522 𝔐𝔊] עדת ישראל 11QPs^{a} [VAR and ORTH]
122:5 שם 4Q522] שמה 𝔐; ש] 11QPs^{a}; *ἐκεῖ* 𝔊 [VAR or ORTH]
122:5 כסא 11QPs^{a}] כסאות 2° 𝔐𝔊
122:6 שאלו שא∘ 11QPs^{a*}] שאלו 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐
122:7 ושלוה 11QPs^{a} 𝔐^{mss} 𝔊 (*καὶ εὐθηνία*)] שלוה 𝔐; [ש]ל[ו]ם 4Q522
122:8 אדברה 11QPs^{a} (cf. v 7)] + נא 𝔐𝔊 (*ἐλάλουν δή*); אד] 4Q522
122:9 שלום 4Q522] טוב 11QPs^{a}(טובה) 𝔐𝔊 (*ἀγαθά*); > 𝔊^{ms}

123:1 [שיר ל]דויד למעלות 11QPs^{a} (cf. 121:1 𝔐)] שיר המעלות 𝔐 (> לדויד)
123:1 נ[אתי] 11QPs^{a*} (error?)] נשאתי 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊
123:1 [עי]ני 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] את עיני 𝔐
123:1 היושב 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] הֹישבי 𝔐 [VAR? and ORTH]
124:7 אנחו(?) 11QPs^{a*} (error?)] אנחנו 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐
125:1 שלוא 11QPs^{a}] לא 𝔐𝔊
125:2 לו 11QPs^{a} (refers to Jerusalem; cf. Ps 122:3)] לה 𝔐
125:2 יהוה 11QPs^{a} (haplography?)] ויהוה 𝔐𝔊
125:2 סֹביב [לע]מו 4QPs^{e}] סביב לעמו tr. 𝔐𝔊
125:3 ידם 4QPs^{e*}] ידים 4QPs$^{e\ corr}$ (= יָדַיִם or יְדֵים [?], cf. 125:5); ידיהם 𝔐𝔊
125:4 בלב 4QPs^{e} 11QPs^{a} 𝔊 (τῇ καρδίᾳ)] בלבותם 𝔐
125:5 עקלק׳ 4QPs^{e*} 11QPs^{a}] pr. והמטים 4QPs$^{e\ corr}$ 𝔐𝔊
125:5 עקלקולים 4QPs^{e*}] עקלקולֹתים(?) 4QPs$^{e\ corr}$; עקלקולות 11QPs^{a}; עֲקַלְקַלּוֹתָם 𝔐𝔊 (> suffix [εἰς τὰς στραγγαλιάς]); cf. Judges 5:6 [עֲקַלְקַלּוֹת])
125:5 את פועלי 4QPs^{e} 𝔐(את פֹּעלי) 𝔊 (μετὰ τῶν ἐργαζομένων)] את כול פועלי 11QPs^{a}
125:5 און 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken); cf. Ps 141:9b in col. XXIII, line 5] האון 𝔐; τὴν ἀνομίαν 𝔊
126:1 בשוב 4QPs^{e*}] pr. שיר המעלות 4QPs$^{e\ corr}$ 11QPs^{a} 𝔐𝔊
126:1 שבות (√ שבה) 4QPs^{e} 𝔐^{mss} 𝔊 (αἰχμαλωσίαν)] שיבת (√ שוב or √ ישב) 𝔐; שבית (√ שבה) 𝔐^{ms}
126:1 כחלומים 11QPs^{a} 𝔊 (ὡς παρακεκλημένοι; cf. Isa 38:16)] כחֹלְמים 4QPs^{e}(כֹחלמים) 𝔐 [VAR and ORTH]
126:2 הגדיל 4QPs^{e*}] + יהוה 4QPs$^{e\ corr}$ 11QPs^{a} 𝔐𝔊
126:4 שבותינו 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔐^{k}(שְׁבוּתֵנוּ)] שְׁבִיתֵנוּ 𝔐$^{q\ mss}$
126:6 הלוך ילכו ובכו 11QPs^{a*} 𝔊 (πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον)] הלוך ילך ובכו 11QPs$^{a\ corr\ (eras?)}$; cf. 𝔐^{ms}(Ken); הלוך ילך ובכה 𝔐
126:6 נושאי 1° 11QPs^{a} 𝔊 (αἴροντες)] נשא 1° 𝔐 (cf. v 6b and *BHS* ^{app})
126:6 נושאי 2° 1QPs^{b} 11QPs^{a} 𝔊 (αἴροντες)] נשא 2° 𝔐 (cf. v 6a); נושא 𝔐^{ms}(Ken)
128:3 הפ[ריה] 1QPs^{b}] פריה 𝔐 (= Isa 17:6) 𝔊 (?)
128:5 אדוני 11QPs^{a}] יהוה 𝔐; κύριος 𝔊
129:2 רבות 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] רבת 𝔐
129:3 רשעים 11QPs^{a} 𝔊 (οἱ ἁμαρτωλοί)] חרשים 𝔐
129:4 אדוני 11QPs^{a}] יהוה 𝔐; κύριος 𝔊
129:8 שלוא 11QPs^{a}] ולא 𝔐
129:8 [יהוה א]לוהיכמ *sic!* 11QPs^{a}] יהוה 1° 4QpPs^{b} 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
129:8 עֹל[יכ]ם 4QpPs^{b} 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken); cf. 𝔊 (ἐφ᾽ ὑμᾶς)] אליכם 𝔐
130:1 ממ[עמקים] 4QPs^{e*}] pr. שיר המעלות 4QPs$^{e\ corr\ (vid.)}$ (עול[]) 11QPs^{a} 𝔐𝔊
130:1 אדוני ממעמקים 11QPs^{a}] ממעמקים 4QPs^{e} (ממ[עמקים]) 𝔐𝔊 (> אדוני)
130:2 תהי נא 11QPs^{a}] תהיינה 𝔐𝔊
130:2 אוזנכה 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)[אזנך]] אָזְנֶיךָ 𝔐𝔊 [VAR and ORTH]
130:2 קשובת 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken)] קַשֻּׁבוֹת 𝔐; ק] 4QPs^{e} [VAR and ORTH]
130:2 קשובת לי 11QPs^{a}] קַשֻּׁבוֹת 𝔐𝔊 (> לי)
130:5 לדברו 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken) 𝔊^{mss}(εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ)] ולדברו 𝔐(־ריו 𝔐^{ms}); ולדברך 𝔐^{mss} 𝔊 (εἰς τὸν λόγον σου; > copula)
130:6 [נפשי] \ הוחילי 11QPs^{a} (cf. Pss 42:6, 12; 43:5)] נפשי 𝔐𝔊 (for ἤλπισεν, cf. הוחלתי v 5^{fin} 𝔐)

130:6 כשׁ[ומרים] 4QPs^e] שמרים 𝔐𝔊; = משׁ(ו)מרים 𝔊 (or מאשמרת, cf. *BHS*^{app})

130:7 הרב עמו פדה 11QPs^a] והרבה עמו פדות 𝔐𝔊

130:8 הוא 11QPs^a] והוא 𝔐𝔊

132:10 אל תשב תשב(?) 11QPs^{a*}] אל תשב 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐

132:11 כי מפרי 11QPs^a] מפרי 𝔐𝔊

132:11 על כסא 11QPs^a] לכסא 𝔐

132:12 זה 11QPs^a 𝔊𝔐^{ms}(Ken)] זוֹ 𝔐

132:12 עודי עד 11QPs^a] עֲדֵי עד 𝔐 (but cf. 132:14 [col. VI 6])

132:12 יעלו 11QPs^a] ישבו 𝔐𝔊

132:16 ירננו 11QPs^a] pr. רנן 𝔐𝔊

133:1 pr. Ps 141 11QPs^a 11QPs^b] pr. Ps 132 𝔐𝔊 [131]

133:2 פי מדיו 11QPs^a 11QPs^b] פי מדותיו 𝔐; sing. 𝔊

133:3 הר 11QPs^a 𝔐^{ms}(Ken)] הררי 𝔐𝔊

133:3 שמה 11QPs^a] שם 𝔐; ἐκεῖ 𝔊

133:3 את הברכה [חיים] (vid.) 11QPs^b 𝔐𝔊; וחיים־ 𝔐^{ms} 𝔊] את הברכה 11QPs^a

133:3 עד עולם 11QPs^a 𝔐^{mss}(Ken)] עד העולם 𝔐;]לם 11QPs^b; ἕως τοῦ αἰῶνος 𝔊

133:3^{fin} עד \ עולם שלום על ישראל 11QPs^a 11QPs^b (cf. 125:5 and 128:6)] עד העולם 𝔐𝔊 (cf. Ken on Ps 122:9)

134:1 pr. Ps 140 11QPs^a(reconstructed)] pr. Ps 133 𝔐𝔊 [132]

134:2 ידיכם 11QPs^a 𝔐^q(Ken)] יְדֵכֶם 𝔐 [VAR and ORTH?]

134:2 את שם יהוה 11QPs^a] את יהוה 𝔐𝔊

135:1 pr. Ps 119 11QPs^a] pr. Ps 134 𝔐𝔊 [133]

135:1 Order of הללו phrases: c b a in 11QPs^a 𝔐^{mss}(Ken); cf. Ps 113:1 (= a c b)] a b c 𝔐𝔊 (*δοῦλοι κύριον*)

135:2 ורוממו יה שעומדים 11QPs^a (cf. Ps 99:5, 9)] שעֹמדים 𝔐𝔊

135:2 אלוהינו ובתוכך ירושלים 11QPs^a (cf. Ps 116:19)] אלהינו 𝔐𝔊

135:3 הללו את יהוה 11QPs^a] הללו־יה 𝔐 (> את)

135:3 כי טוב 11QPs^a] כי טוב יהוה 𝔐𝔊

135:3 שמו 11QPs^a] לשמו 𝔐𝔊

135:4 בחר לו 11QPs^a] בחר לו יה 𝔐𝔊

135:4 וישראל 11QPs^a] ישראל 𝔐𝔊

135:4 לסגולה לו 11QPs^a 𝔊^{mss}(*περιουσιασμὸν ἑαυτῷ*; ex 4a?)] לסגלתו 𝔐𝔊 (*περιουσιασμὸν αὐτοῦ*)

135:5 אני 11QPs^a] pr. כי 1° 𝔐𝔊

135:5 ואלוהינו 11QPs^a] ואדנינו 𝔐𝔊

135:6 אשר 11QPs^a] pr. כל 𝔐𝔊

135:6 [בשמים ובאר]ץ̊ לעשות יעש[ה ... אלוהים] 4QPs^n(vid.) 11QPs^a] בשמים ובארץ 𝔐𝔊 (> strophe)

135:6 בשמים ובארץ לעשות יעשה ... אלוהים 11QPs^a 4QPs^n [vid.] (ובאר]ץ̊ לעשות יעש[ה)] בשמים ובארץ 𝔐𝔊 (> strophe)

135:6 ובכול תהומות 11QPs^a 𝔐^{mss}(Ken, de Rossi) 𝔊 (*ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις*)] וכל תהומות 𝔐; = ובתהומות 𝔊^{mss}(*ἐν ταῖς ἀβ.*); ות[4QPs^n

135:7 [מוצא רוח מאוצר]ו̊תיו 4QPs^n] pr. ברקים למטר עשה 11QPs^a 𝔐𝔊;]מ̊אצרתיו 4QPs^k

135:10 מלכים 4QPs^k] pr. והרג 𝔐𝔊

135:11 את סיחון 4QPs^k] לסיחון 𝔐; *τὸν Σηων* 𝔊

135:12 [נחלה ל[נו (vid.) 4QPs^{n}] נחלה 1° 𝔐𝔊
135:13 pr. Ps 135:12 4QPs^{k} 𝔐𝔊 [134:12]] > 4QPs^{n}
135:15 מעשי 4QPs^{k} 𝔐^{mss} 𝔊 (*ἔργα*)] מעשה 𝔐
135:17 ואין 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] אף אין 𝔐; *οὐδὲ γάρ* 𝔊
135:18 וכול 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔊 (*καὶ πάντες*)] כל 𝔐𝔊^{mss}
135:21 יברככה 11QPs^{a} (cf. Ps 134:3 [col. XXVIII 2]) 𝔊^{ms}(*εὐλογήσει σε*)] ברוך 𝔐𝔊 (*εὐλογητός*)
136:3 לאדון 11QPs^{a}] לאדני 𝔐; *τῷ κυρίῳ* 𝔊
136:4 נפלאות 11QPs^{a} 𝔊^{mss}(*θαυμάσια*)] נפלאות גדלות 𝔐𝔊 (*θαυμάσια μεγάλα*)
136:7 מאורות 11QPs^{a}] אורים 𝔐; *φῶτα* 𝔊
136:7^{fin} כי לעוֹלם חסדו את \ השמש ואת וירח כי לעלם חסדו 11QPs^{a*}; > ואת 11QPs$^{a\ corr\ (eras)}$; cf. vv8^{init}, 9^{init}] כי לעולם חסדו 𝔐𝔊 (> strophe)
136:8 לממשלות 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken); cf. v 9 of 𝔐] לממשֶׁלֶת 𝔐 (cf. Gen 1:16); *εἰς ἐξουσίαν* 𝔊
136:8 יום 11QPs^{a}] ביום 𝔐; *τῆς ἡμέρας* 𝔊
136:9 ירח 11QPs^{a}] את הירח 𝔐
136:12 ובאזרוע 11QPs^{a}] ובזרוע 𝔐
136:15 נער 11QPs^{a} 𝔊^{ms}(*ἐκτινάξαντι*)] ונער 𝔐𝔊 (*καὶ ἐκτινάξαντι*)
136:22 pr. Ps 135:12 4QPs^{n}] pr. Ps 136:21 11QPs^{a}(vid., reconstr.) 𝔐𝔊
137:1 pr. Ps 139 11QPs^{a}] pr. Ps 136 𝔐𝔊 [135]
137:1 בבבל 11QPs^{a}] בבל 𝔐𝔊
137:1 ישבו 11QPs^{a*}] ישבנו 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊
138:1 אודכה \ יהוה 1° 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken, de Rossi) 𝔊 (*ἐξομολογήσομαί σοι, κύριε*)] אודך 𝔐
138:1 יהוה אלוהים 2° 11QPs^{a*} 𝔐^{ms}(Ken)] אלוהים 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐(אלהים) 𝔊
138:4 פיכה 11QPs^{a*}] פיכ 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐(פיך) [ORTH, but CORR]
138:7 בתוך 11QPs^{a}] בקרב 𝔐
138:7 ידכה 11QPs^{a} 𝔐(ידך) 𝔊 (*χεῖρά σου*)] ידיך 𝔐$^{q\ mss}$ (Ken, de Rossi) 𝔊^{mss}(*χεῖράς σου*)
139:1 pr. Plea for Deliverance 11QPs^{a}] pr. Ps 138 𝔐𝔊 [137]
139:10 שם 11QPs^{a}] pr. גם 𝔐𝔊
139:11 אזור 11QPs^{a*}] אזר 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$; אור 𝔐𝔊
139:11 בעדי 11QPs^{a}] בעדני 𝔐 [VAR and ORTH]
139:12 כחושך כאור 11QPs^{a}] כחשיכה כאורה 𝔐𝔊
139:14 נורא אתה (nif. partic.) 11QPs^{a}] נוראות 𝔐𝔊 (*φοβερῶς*)
139:14 נפלאיתָ (?) (נפלאֹות, final ה lacking?) 11QPs^{a} 𝔊^{mss} (*ἐθαυμαστώθης*)] נפליתי 𝔐𝔊 (*ἐθαυμαστώθην*)
139:15 עצבי 11QPs^{a}(error?)] עצמי 𝔐𝔊
139:16 ספריכה 11QPs^{a}] ספרְך 𝔐𝔊
139:16 ולו 11QPs^{a} 𝔐$^{q\ mss}$(Ken, de Rossi). For לו = לא cf. 2 Sam 18:12; 19:7 (?)] ולא 𝔐𝔊 (*οὐθείς* [*οὐδείς* 𝔊^{mss}])
139:16 באח 11QPs^{a}] אחד 𝔐𝔊
139:16 מהמה 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(מהם, Ken, de Rossi)] בהם 𝔐𝔊
139:17 על מה 11QPs^{a} (cf. Isa 1:5)] מה 2° 𝔐(ומה 𝔐^{mss})
139:17 רשיהם 11QPs^{a*}] ראשיהם 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐
139:18 ועוד 11QPs^{a}] ועודי 𝔐; *καὶ ἔτι εἰμί* 𝔊 (+ *μετὰ σοῦ ἐγώ* 𝔊^{ms})
139:19 אנשי 11QPs^{a} 𝔊 (*ἄνδρες*)] ואנשי 𝔐
139:19 סור 11QPs^{a}] סורו 𝔐𝔊

139:21 וממתקוממיכה 11QPs^{a}] ובתקוממיך 𝔐; ובמתקוממיך 𝔐^{mss}(Ken, de Rossi); ומתקוממיך 𝔐^{mss}(Ken); *καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς σου* 𝔊

139:23 לבבי 11QPs^{a}] לבבי 𝔐

139:23 סרעפי 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] שׂרעפי 𝔐 (cf. שׂרעפי Ps 94:19†); *τὰς τρίβους μου* 𝔊 [VAR and ORTH]

140:1 pr. David's Compositions 11QPs^{a}] pr. Ps 139 𝔐𝔊 [138]

140:2 חמיים 11QPs^{a*}] חמסים 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐

140:2 תצרני 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken)] תנצרני 𝔐 [ORTH, PHONETIC, VAR?]

140:3 כול \ היום 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔊 (+ *ὅλην τὴν ἡμέραν* 𝔊^{mss})] כָּל יום 𝔐

140:3 יגרו 11QPs^{a}] יגורו 𝔐 (יָגֻרו has also been proposed); *παρετάσσαντο* 𝔊

140:4 עכביש 11QPs^{a}(cf. Isa 59:5; Job 8:14†)] עכשוב 𝔐 𝔊 (*ἀσπίδων*)

141:1 pr. Ps 93 11QPs^{a}] pr. Ps 140 𝔐 𝔊 [139]

141:5 ותלפתי [possibly יתלפתו] 11QPs^{a} (error? metathesis?)] ותפלתי 𝔐𝔊

141:6 נעימו 11QPs^{a*}] נעמו 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐 [ORTH, CORR]

141:7 עצמי 11QPs^{a} (A possible emendation is עצמי; cf. Ps Sol 16:1–2)] עצמינו 𝔐𝔊 (*τὰ ὀστᾶ ἡμῶν*); *τὰ ὀστᾶ αὐτῶν* = עצמיהם 𝔊^{mss}

141:9 מיד 11QPs^{a}] מידי 𝔐; *ἀπό* 𝔊

141:9 יקושו 11QPs^{a}] יקשו 𝔐 [ORTH and VAR?]

141:10 אעבר 11QPs^{a*}] אעבור 11QPs$^{a\ corr}$ 11QPs^{b} 𝔐 [ORTH, but CORR]

142:1 pr. Ps 155 [Syriac Ps III] 11QPs^{a}] pr. Ps 141 𝔐𝔊 [140]

142:5 אביטה ימין ואראה 11QPs^{a} 𝔊 (*κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον*)] הביט ימין וראה (imperatives, √נבט) 𝔐

142:8 יכתירו 11QPs^{a*} (hif., cf. Ken)] יַכְתִּרוּ 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$ 𝔐; *ὑπομενοῦσιν* 𝔊 (= יְכַתְּרוּ?, *BHS*); [VAR and ORTH]

143:3 ירדוף 11QPs^{a}] רדף 𝔐𝔊

143:3 דכה(?) 11QPs^{a*} (cf. Ken and Ps 44:20; 51:10)] דכא 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊 (cf. Isa 3:15)

143:4 לבבי 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken #219)] לבי 𝔐

143:4 וישתומם 11QPs^{a}] ישתומם 𝔐𝔊

143:5 בול 11QPs^{a*} (error?)] בכול 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐(בכָל) 𝔊

143:5 במעשי 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken, de Rossi) 𝔊 (*ἐν ποιήμασιν*)] במעשה 𝔐

143:5 אשיחה 11QPs^{a} (cf. Ps 119 *passim;* 145:5 [col. XVI 14])] אשוחח 𝔐; *ἐμελέτων* 𝔊

143:6 בארץ 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] כארץ 𝔐𝔊

143:6 יעפה(?) (√עוף?) 11QPs^{a*}] עיפה (√עיף?)11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐

144:1 pr. Ps 133 11QPs^{a} 11QPs^{b}] pr. Ps 143 𝔐𝔊 [142]

144:1 ברוך יהוה צורי 11QPs^{a} 11QPs^{b}(vid.) 𝔐^{mss}(Ken)] pr. לדוד 𝔐𝔊 (+ *πρὸς τὸν Γολιαδ*)

144:1 המלד 11QPs^{a*} (error?)] המלמד 11QPs$^{a\ corr}$ 11QPs^{b}(המלמ[ד]) 𝔐𝔊 (*ὁ διδάσκων*)

144:1 ואצבעותי 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken)] אצבעותי 𝔐𝔊

144:2 ומפלט לי 11QPs^{a}] ומפלטי לי 𝔐 (> לי 𝔐^{mss} 𝔊; cf. 18:3)

144:2 עמים 11QPs^{a} 𝔐$^{mss,\ sebir}$(Ken, de Rossi); cf. Ps 18:48//2 Sam 22:48] עמי 𝔐 𝔊 (*τὸν λαόν μου*); *-σου* 𝔊^{ms}; *-αὐτοῦ* 𝔊^{mss}

144:3 אלוהים 11QPs^{a}] יהוה 𝔐𝔊 (cf. v 5 below)

144:4 וימיו 11QPs^{a}] ימיו 𝔐𝔊

144:5 אלוהים 11QPs^{a}] יהוה 𝔐𝔊 (cf. v 3 above)

144:5 ורד 11QPs^{a} 𝔊 (*καὶ κατάβηθι*)] ותרד imperf. 𝔐

144:15 אשר יהוה 11QPs^{a}] שיהוה 𝔐; *οὗ κύριος* 𝔊

145:1	pr. Catena 11QPs^{a}] pr. Ps 144 𝔐 𝔊 [143]
145:1	תפלה 11QPs^{a}] תהלה 𝔐𝔊 (*αἴνεσις*)
145:1	יהוה אלוהי 11QPs^{a*}] אלוהי 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐𝔊 (> יהוה)
145:1^{fin}	ברוך יהוה וברוך שמו \ לעולם ועד 11QPs^{a}] > 𝔐𝔊 (Refrain is constant to each verse and unique to 11QPs^{a})
145:2	ברוך 11QPs^{a}] בכל 𝔐𝔊; cf. refrain
145:2	ברוך יהוה שמו 11QPs^{a*}[refrain]] ברוך יהוה וברוך שמו 11QPs$^{a\ corr}$ (+ וברוך); > 𝔐𝔊
145:3	והולל 11QPs^{a*}] ומהולל 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐 (ומהלל); *αἰνετός* 𝔊
145:3	לגדולתו 11QPs^{a}] ולגדלתו 𝔐𝔊
145:4	ישבחו 11QPs^{a}] שבח 𝔐𝔊
145:5	ידברו 11QPs^{a} 𝔊 (*λαλήσουσιν*)] ודברי 𝔐
145:5	ונפלאותיכה 11QPs^{a} 𝔊 (*καὶ τὰ θαυμάσιά σου*)] נפלאותיך 𝔐
145:5	אשיח 11QPs^{a}] אשיחה 𝔐; *διηγήσονται* 𝔊
145:6	וגדולותיכה 11QPs$^{a\ corr}$ (וגדולתיכה*) 𝔐 (־תֶיךָ)] וגדולתך 𝔐$^{q\ mss}$ 𝔊 (*καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου*)
145:6	אספר 11QPs^{a}] אספרנה 𝔐𝔊^{ms}(*διηγήσομαι αὐτήν*); יספרו 𝔊 (*διηγήσονται*)
145:13^{fin}	נאמן \ אלוהים בדבריו וחסיד בכול מעשיו 11QPs^{a} 𝔐^{ms} (Ken #142) 𝔊 (v 13^{a}: *πιστὸς κύριος ἐν* [+ *πᾶσιν* = בכול 𝔊^{mss}] *τοῖς λόγοις αὐτοῦ / καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ*). The נ-strophe; cf. v 17] > 𝔐
145:15	נתן 11QPs^{a*}] נותן 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐; *δίδως* 𝔊 [VAR and ORTH?]
145:15	אוכלמה 11QPs^{a*}] pr. את 11QPs$^{a\ corr}$ 𝔐(את אכלם)
145:16	פותח אתה את \ ידכה 11QPs^{a} 𝔊 (*ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου*)] פותח את ידך 𝔐 (> אתה; cf. את foll.)
145:18	קרוב יהוה 11QPs^{a} (cf. 𝔊)] + לכל קראיו לכל אשר 𝔐𝔊 (scribal error [ברוך-קרוב], but there should be and are 14 words in v 18 with the refrain; cf. col. XVI 9)
145:18	באמונה 11QPs^{a}] באמת 𝔐𝔊
145:20	יראיו 11QPs^{a}] אהביו 𝔐𝔊
145:21	את שם קודשו 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken #38 and #142)] שם קדשו 𝔐
145:21	ברוך יהוה וברוך שמו לעולם ו[עד] 11QPs^{a} refrain] shorter refrain לעלם ועד 𝔐𝔊 (לעלם ועד are the last words of the 11QPs^{a} refrain). Note also the addendum (cf. *BHS* n. 21^{a-a} and 115:18) in 𝔐^{mss}(Ken): ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללו יה; *εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος* 𝔊
145:21^{fin}	זואת לזכרון 11QPs^{a} (subscript; cf. col. XXVII)] > 𝔐𝔊
145:21^{fin}	Short composition preceding Ps 154 11QPs^{a} (?)] ? 𝔐𝔊
146:1	pr. Ps 105 4QPs^{e}(?) 11QPs^{a}] pr. Ps 145 𝔐𝔊 [144]
146:9^{+}	יתום ... [יעות] מיהוה כול הארץ ... גבורותיו 11QPs^{a} (+ verse; cf. Ps 33:8; 145:10–12)] יתום ... יעות 𝔐𝔊
147:1	pr. Ps 106 (v 48 [אמ]ן̊ [ה]ללויה) 4QPs^{d}] pr. Ps 104 11QPs^{a} 4QPs^{e} (reconstructed); pr. Ps 146 𝔐𝔊 [145]
147:1	pr. Ps 104 4QPs^{e}(reconstructed) 11QPs^{a}] pr. Ps 106 4QPs^{d}; pr. Ps 146 𝔐𝔊 [145]
147:1	זמרה אלהינו נ̊א̊[וה זמרה אל[ה̊]י[נו נאוה̊ נעים תהלה̊ (dittogr.?) 4QPs^{d}] זמרה אלוהינו כי נעים נאוה תהלה 11QPs^{a}(vid.,]הלה, spacing) 𝔐; *ψαλμός· τῷ θεῷ ἡμῶν ἡδυνθείη αἴνεσις* 𝔊
147:14	וחלב 4QPs^{d} 𝔊 (*καὶ στέαρ*)] חלב 𝔐
147:20	ומ̊[שפטים] 4QPs^{d} 𝔐𝔊 (+ suff. 3 sing.)] משפטים 11QPs^{a}

147:20	בל הודיעם 11QPs^{a} 𝔊 (*οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς*)] בל ידעום 𝔐
148:1	pr. Ps 146 11QPs^{a}] pr. Ps 147 𝔐𝔊 [146–147]
148:1	הללו 11QPs^{a}] pr. הללו יה 𝔐𝔊 (+ *Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου*; only *Ἀλλη-λουϊά* 𝔊^{mss})
148:1	הללו יהוה משמים 11QPs^{a}] הללו את יהוה מן השמים 𝔐
148:4	מעל לשמים 11QPs^{a}] מעל השמים 𝔐
148:5	הללו 11QPs^{a}] יהללו 𝔐𝔊
149:1	pr. Ps 143 11QPs^{a}] pr. Ps 148 𝔐𝔊
149:9	לכול חסידיו לבני ישראל עם קודשו 11QPs^{a} 𝔐^{ms}(Ken #40 [לכל ... עם קרובו]); cf. Ps 148:14] לכל חסידיו 𝔐𝔊
150:1	הללו אל 11QPs^{a} 𝔐^{mss}(Ken) 𝔊^{mss} (haplography?, cf. 𝔊)] pr. [הללו יה] MasPs^{b}(?) 𝔐𝔊 (*Ἀλληλουϊά*); + *Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου* 𝔊^{mss}; cf. 145[146]:1; 146[147]:1, etc.
150:3	בתקוע 11QPs^{a}] בתקע MasPs^{b} 𝔐 [ORTH and VAR]
150:6	ה[נשמה] MasPs^{b}(?) 𝔐𝔊] הנשמות 11QPs^{a}
150:6^{fin}	+ 6 or 7 compositions 11QPs^{a}] end of Psalter MasPs^{b} 𝔐; + Psalm 151 𝔊

5.6 Compositions Lacking in the Massoretic Psalter

151AB	Ps 151AB 11QPs^{a} 𝔊] > 𝔐
151AB	pr. Ps 134 11QPs^{a}] pr. Ps 150 𝔊𝔖^{ms} La; > 𝔐
151B	End of Psalter 11QPs^{a}[151 AB] 𝔊 La] Ps 150 ends Psalter 𝔐
Last Words	David's Last Words (= 2 Sam 23:1-7) 11QPs^{a}] > Psalter 𝔐𝔊
Last Words	ועץ חי̊צני̊ת 11QPs^{a} (Sanders: read חצינות?, cf. Ps 57:5)] > Psalter 𝔐𝔊; ועץ חנית 2 Sam 23:7 𝔐𝔊
Last Words	שרוף 11QPs^{a*} 2 Sam 23:7 𝔐] שרף 11QPs$^{a\ corr\ (eras.)}$
Sirach 51	Sirach 51:13-30 [some reconstr.] 11QPs^{a}] > 𝔐; > Psalter 𝔊𝔖 La
154:1-19	Ps 154 [= Ps II in 𝔖]:1-19 11QPs^{a}] > 𝔐𝔊
155:1-19	Ps 155 [= Ps III in 𝔖]:1-19 11QPs^{a}] > 𝔐𝔊
Apocr. Pss	Three Songs against Demons 11QPsAp^{a}] > 11QPs^{a} 𝔐𝔊
Apostr. Zion	Apostrophe to Zion 4QPs^{f} 11QPs^{a} 11QPs^{b}] > 𝔐𝔊
Apostr. Zion	pr. Ps 109 4QPs^{f}] pr. Sir 51:1-23[13-30] 11QPs^{a}; > 𝔐𝔊
Apostr. Judah	Apostrophe to Judah 4QPs^{f}] > 11QPs^{a} 𝔐𝔊
Catena	Catena of Ps 118 11QPs^{a} 11QPs^{b}] > 𝔐𝔊
Catena	pr. Ps 136 11QPs^{a}] > 𝔐𝔊; ? 11QPs^{b}
David's Comp	David's Compositions 11QPs^{a}] > 𝔐𝔊
Eschat. Hymn	Eschatological Hymn 4QPs^{f}] > 11QPs^{a} 𝔐𝔊
Hymn	Hymn to the Creator] > 𝔐𝔊
Plea for Deliverance	11QPs^{a} 11QPs^{b}] > 𝔐𝔊

6. Bibliography

Primary Sources and Listings of Variants:

Bardtke, H., "Librum Psalmorum," in K. Elliger and W. Rudolph (eds.), *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (Stuttgart: Deutsche Bibelstiftung 1966–77).

Fitzmyer, J.A., *The Dead Sea Scrolls. Major Publications and Tools for Study* (rev. ed., SBLRBS 20; Atlanta: Scholars Press, 1990).

Flint, P.W., "The Psalters at Qumran and the Book of Psalms." Ph.D. Dissertation, University of Notre Dame, USA (1993) 54–106.

– "Methods for Determining Relationships Among the Dead Sea Psalms Scrolls," in M.O. Wise et al (eds.), *Methods of Investigation of the Dead Sea Scrolls and the Khirbet Qumran Site: Present Realities and Future Prospects* (Annals of the New York Academy of Sciences 722; New York: New York Academy of Sciences, 1994) 197–209 + 210–211 (discussion).

– *The Dead Sea Psalms Scrolls and the Book of Psalms* (STDJ 17; Leiden: Brill, 1997) 86–116.

Kennicott, B. (ed.), *Vetus Testamentum Hebraicum cum Variis Lectionibus* (2 vols.; Oxford: Clarendon Press, 1776–80).

Kittel, R. (ed.), *Biblia Hebraica* (16th ed.; Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1971).

Ouellette, J., "Variantes Qumrâniennes du livre des Psaumes," *RevQ* 7/25 (1969) 105–23.

Rahlfs, A. (ed.), *Psalmi cum Odis. Septuaginta, Vetus Testamentum Graecum, Auctoritate Academiae Scientiarum Gottingensis editum* X (3rd ed.; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1979).

Reed, S.A., *The Dead Sea Scrolls Catalogue: Documents, Photographs and Museum Inventory Numbers*, revised by Marilyn J. Lundberg with the collaboration of Michael J. Phelps. (SBLRBS 32; Atlanta: Scholars Press, 1994).

Rossi, J.B. de, *Variae Lectiones Veteris Testamenti* (4 vols.; Parma, 1784–88 [repr. Amsterdam, 1969]).

Sanders, J.A., *The Psalms Scroll of Qumrân Cave 11* [11QPs[a]] (DJD IV; Oxford: Clarendon Press, 1965).

– *The Dead Sea Psalms Scroll* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1967).

Skehan, P.W., "Qumran and Old Testament Criticism," in M. Delcor (ed.), *Qumrân. Sa piété, sa théologie et son milieu* (BETL 46; Paris: Éditions Duculot; Leuven: Leuven University Press, 1978) 163–82, esp. 173–82.

Ulrich, E., "An Index of the Passages in the Biblical Manuscripts from the Judean Desert (Part 2: Isaiah-Chronicles)," *Dead Sea Discoveries* 2 (1995) 86–107.

Secondary Sources:

Aejmelaeus, A., "What Can We Know about the Hebrew *Vorlage* of the Septuagint?," *ZAW* 99 (1987) 58–89.

Barr, J., "Translators' Handling of Verb Tense in Semantically Ambiguous Contexts," in C. Cox (ed.), *VI Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Jerusalem 1986* (SCS 23; Atlanta: Scholars Press, 1987) 381–403.

Brooke, G. and B. Lindars (eds.)., *Septuagint, Scrolls and Cognate Writings. Papers Presented to the International Symposium on the Septuagint and Its Relations to the Dead Sea Scrolls and Other Writings* (SBLSCS 33; Atlanta: Scholars Press, 1992).

Caloz, M., *Étude sur la LXX origénienne du Psautier* (OBO 19; Freibourg, Suisse: Éditions Universitaires; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1978).

Cook, J., "On the Relationship between 11QPs[a] and the Septuagint on the Basis of the Computerized Data Base (CAQP)," in G. Brooke and B. Lindars (eds.), *Septuagint, Scrolls and Cognate Writings. Papers Presented to the International Symposium on the*

Septuagint and Its Relations to the Dead Sea Scrolls and Other Writings (SBLSCS 33; Atlanta: Scholars Press, 1992) 107–30.

Flint, P.W., "The Psalters at Qumran and the Book of Psalms." Ph.D. Dissertation, University of Notre Dame, USA (1993) 199–207.

– "The Psalms from the Judaean Desert and the Septuagint Psalter," in L. Greenspoon and O. Munnich (eds.), *VIII Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Paris 1992* (SBLSCS 41; Atlanta: Scholars Press, 1995) 203–17.

– *The Dead Sea Psalms Scrolls and the Book of Psalms* (STDJ 17; Leiden: Brill, 1997) 228–36.

Hedley, P.L., "The Göttingen Investigation and Edition of the Septuagint," *HTR* 26 (1933) 57–72.

Hiebert, R.J.V., *The 'Syrohexaplaric' Psalter* (SBLSCS 27; Atlanta: Scholars Press, 1989).

Jellicoe, S., *The Septuagint and Modern Study* (Oxford: Clarendon Press, 1968; repr. Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1989).

McCarter, P. Kyle, *Textual Criticism. Recovering the Text of the Hebrew Bible* (Guides to Biblical Scholarship; Philadelphia: Fortress, 1986).

Olofsson, S., *The LXX Version. A Guide to the Translation Technique of the Old Testament* (ConBOT 30; Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1990).

– *God is My Rock. A Study of Translation Technique and Theological Exegesis in the Septuagint* (ConBOT 31; Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1990).

Pietersma, A., "The Greek Psalter: A Question of Methodology and Syntax," *VT* 25 (1976) 60–69.

– "Proto-Lucian and the Greek Psalter," *VT* 37 (1977) 66–72.

– *Two Manuscripts of the Greek Psalter* (AB 77; Rome: Biblical Institute Press) 1978.

– "David in the Greek Psalms," *VT* 30 (1980) 213–26.

– "The Edited Text of P. Bodmer XXIV," *BASP* 17 (1980) 67–79.

– "Septuagint Research: A Plea for a Return to Basic Issues," *VT* 35 (1985) 296–311.

– "Ra 2110 (P. Bodmer XXIV) and the Text of the Greek Psalter," in D. Fraenkel, U. Quast and J. Wm Wevers (eds.), *Studien zur Septuaginta – Robert Hanhart zu Ehren* (MSU 20; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1990) 262–86.

– "Articulation in the Greek Psalms: The Evidence of Papyrus Bodmer XXIV," in G.J. Norton and S. Pisano (eds.), *Tradition of the Text. Studies offered to Dominique Barthélemy in Celebration of his 70th Birthday* (OBO 109; Freiburg, Schweiz: Universitätsverlag; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1991) 184–202.

Sailhammer, J., *The Translational Technique of the Greek Septuagint for the Hebrew Verbs and Participles in Psalms 3–41* (Studies in Biblical Greek 2; New York: Peter Lang, 1991).

Swete, H. B., *An Introduction to the Old Testament in Greek* (2nd ed, rev. by R. R. Ottley; Cambridge: University Press, 1914 [repr. Peabody, MA: Hendrickson, 1989]).

Voitila, A., "La Technique de traduction du *yiqtol* (l'imparfait hebreu) dans l'histoire de Joseph grecque (Gen 37, 39–50)," in C. Cox (ed.), *VII Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Leuven 1989* (SCS 31; Atlanta: Scholars Press, 1991) 223–37.

– "What the Translation of Tenses Tells about the Septuagint Translators," *Scandinavian Journal of the Old Testament* 10 (1996), 183–196.